ALOIS, CHRYSOSTOMI FERRUCCII CIVIS ROMANI FABULARUM…

Luigi Crisosotomo Ferrucci

ALOIS. CHRYSOSTOMI FERRUCCII

CIVIS ROMANI

FABULARUM

LIBRI III NOVISSIMI,

CUM PROOEMIO

FABULARUM OMNIUM QUAE LIBRIS XII CONTINENTUR

FOROCORNELII

EX OFFICINA GALEATIANA

ANNO M DCCC LXXI

CURA IMPENSAQUE AUCTORIS

PROOEMIUM FABULARUM OMNIUM

LAURENTIANAE Codices custodiae
Praefectis vani claritate nominis
Hucusque visi sunt gaudere maxime
Sibi metipsis, gratulari et patriae
Vir eruditus, Furia qui cognomine
Meus fuit decessor, post Bandinium
Doctrina rerum, et opera incomparabilem,
Longe lateque spatiatus per fabulas,
Ipsarum et conditores inde ab origine
Graecorum, quotquot exstant, et recensuit
Et sermone latino solutas edidit,
Ut quisque legeret in eadem sententia. (*)
Ego neque Socrates, nec Æsopus, et eis
Cilix superior Conis, nec Sybariticus
Thurus, nec orae Cybissus Libystidis
(Quos omnes peperit Indica praeminentia)
Hos ego, Romanus civis, atque patriciae
Florentinorum nobilitatis particeps
Ab eo Ferruccio, quem libertas perdita
Secum sepultum tenet, absque indicio loci,
Hos ego superavi, de penu meo datis
Numero quingentis fabulis, et amplius

(*) FABULAE ÆSOPICAE cura ac studio Fr. De Furia Vol. II Florentiae 1809 8 vo — et Lipsiae 1810 8 vo sumpt. I. A. G. Weigel

Haec utinam sint narthecia summo tempore
Praedita remediis, quibus utantur singuli
Ut revalescant, tueantur se vel sospites
A peste morum et ordinum novissima
  In hacce spe requiescere fert animus mihi
Vivo, aut sepulto: designare nam solet
Triumphum Veritatis mortis exitus,
Quae mors judicium praeparat vitae, ac viae
Saepe et cupressus, post exequias, anteit
Æternas lauros debitas merentibus.

ALOIS. CHRYSOSTOMI FERRUCCII
FABULARUM LIBER X.

AD IOSEPHUM H. LUPTON

alterum a magisterio in Paulianis Scholis Londini.

LUPTON, magister ex officio nobilis
Humaniter per litteras pueritiae
Formandae cura morum et doctrinae pari,
Res sancta est liberalis institutio
Semine virtutum germine succrescentium,
Dociles alumni si respondeant Deo
Danti sapientiam post res scientiae
Digestas disciplina, quae viget scholis
Ætas ad curiosa se deperditam
Fert persequenda misero cum dispendio
Virium et ingenii, praematura indagine
Fit inquietus fervor per subsellia
Discipulorum sibi cupide exspectantium
Proponi mirabilia, nova, nec antea
Excogitata, vel praesentibus edita
Stulti petendo! quod civilis est viae
Quasi commeatus, pertinet ad substantiam
Vitae, ceu panis, peregrinus qui nullibi est
Ali naturae sustinete de penu,
Donec sit alis extra plumam sistere.
Tu, docte Lupton, principales comprime
Tuae palaestrae minime temperantibus
Optatis, mox ut saliant, ceu sub pollice
Aquae fons admirandus altitudine
Postquam cunctari pertulit, latices ciens. —

---

1 FUNUS ET VITA

RIDES legendo? legere ridendo licet
Vivere dum vis hortantem ut discas emori

20

Attamen oportet vitae praecedat modum
Ineptiarum funus, atque imaginum
Securitatis inter summa pericula
Satis est ciborum stomacho, sed qui maxime
Prosint, nunc rari sunt, ut sint parabiles
Minimi coquorum veterum namque displicet
Simplicitas, eleganter et eunt omnibus
Omnes culinae, nec venenum jam cavent,
Dummodo concinnum crusto sit tectorium
Has ego volenti quare praeparo dapes,
Quae sint alendo, sint medendo nec minus
Deliberato sed voluntas est ibi
Vadimonium salutis, ubi quis accubat

II SILICERNIUM

Testus in promulside silicernii
Disputabatur de viri praestantia,
Et meritis, cujus mors contristat patriam
— Omnes cumulavit omnibus hic beneficiis —
Vox fuit — Ingratos ergo fecit plurimos,
Respondit alter quibus utuntur, nam bona
Ægre fatentur se debere mortuis —
Adeo immerentium justa est conscientia!

III CUSTODIA SENSUUM

Quid custodire sensus sit, nil altius
Dicere volenti vanitatem fallere
Aversis oculis, obseratis auribus,
Deliberatae mentis habitu, cum fuga
Periculosae occasionis praescia,
Animum ne quatiat ulla perturbatio —
Janua ni clausa sit, vento fit copia
Intrandi subitae tempestatis nuncio
Interioris cellae quapropter angulo
Praestat latere, donec omnis detonet

---

iii

LABOR ET DOLOR

Senectus est faex vitae amara funditus
Bibenti, qui nil timeat ejus temporis
Opprobrium, longas impetret ei inducias.
Quod exhilaravit juvenem, afficit ei virum
Honore, grave fit morsu conscientiae,
Sibi si plus aequo indulsit, si laesit pares
Deoque minuit cultum humiliter debitum
Plerumque mortem summa poenitentia
Praeit peractae vitae, pacis ut viam
Sternat perpetuae, dissipatis nubibus
Curarum misera cum spei fallacia

---

v

ASINUS ET ACREDULA

Circumsonabat aures asini acredula
Ejus imitator fieri voluit musicus
Ruditu formidabilis, ei jussit fugam
Invitus huic, et sylvis audientibus. —
Fit praepotens quicumque violat gratiam

---

vi

PUDOR ET PALLOR

Parit verecundos pudor, et pallor invidos
Dictum est magistris, ne pervertant indole
Discipulos, dum sollicitant, ut sint aemuli
Gradus ab invidia brevis ad contumaciam est.
Pudor arrogantes nunquam arguit, aut noxios,
Ingeniorum ut seditio conturbet scholas.

---

vii

ANCILLA ET MURES

Ancilla bene curabat felem, et murium
Queri solebat aliqua de praesentia
Argumento stultitiae inexcusabilis. —
Omnibus in rebus negligentiam parit
Satietas: ideo magna est vis jejunii.

23

VIII.

CORIUM

Corium gemebat sub sutoris forcipe
A subula transadigi spissis ictibus,
Sonantia mallet quod distendi tympano
— Bonum est, sutor reposuit, adquiescere
Fatis quibusque suis cuicumque subdito.
Transfixum sustinebis ire quo pedes
Cauti traducent habilem in calcaneis.
Distentum pulsu per bacillos duplice
Noctes diesque sustineres percuti
In castris, aut theatris strepitu perditis —
Servire natos hoc commentum respicit.

VIIII.

CANIS EXSECRATUS

Miser ob intorto fune trahebatur canis
Forte ad macellum, pluribus insequentibus
Mitto relaxato, fugitivus sed omnium
In risum vertit odia, subducens caput.
Vitiis immanibus impotentes acriter
Feruntur in poetas quovis nomine
Adlatrantes eisdem, impune dum licet.
Immunes poenae deridiculo sunt tamen,
Qui vivi officiunt versu, ut prosint mortui.

X.

DOMINUS ET ANCILLA

Quidam thesauro gaudebat recondito,
Idem et lamentabatur quod apud ordinem
Nobilium minimi foret, et gratus nemini.
Ejus et ancilla veritatis conscia
Herum locupletantis etiam pecunia,
Occurans querulo simplici sententia
Ait — in propatulo cur non statuis abditam?
Adeo de te sollicitus in contrarium —
Ut discat dominus, secum similes et sui
Se desiderio temperare nominis.
Operta virtus nam radicitus juvat

Expers invidiae, aperta sed configere
Debet cum vitiis, sterilis o calumnia

XI BOREAS ET SOL

Contendens Boreas obtruncare vimina
Ibat vehementer incursando flatibus
Devexus ad occasum Sol a meridie
Vidit, et admonuit, poneret ut irae modum,
Obsequio humilitas nam fit insuperabilis
Demissis animo suffragantur sic viri,
Quos aggrediuntur frangere vi superbiae.

XII SOPHISMA

Sedens sophisma rationis velamine
Contectum, ex cathedra quaerebat subtiliter
Decipere haerentes altius radicibus
Salutaris doctrinae in omne seculum
Insinuans se verborum lenociniis,
Et fraudibus irrepere agebat, ceu frondium
Sub viriditate coluber inaestimabilis.
Homo peracutus sed praeciso circuli
Vitio, nec specie recti deprênsus dolis
— Exspecto fructus, ait, amaros suspicor
Sed hos futuros a languine morbida. —
Os simul avertens tergus objecit fuga

XIII AVUNCULUS ET NEPOS

Avunculus nepotem natali suo
Strena donavit nobilis horologii
Solido ex argento, simul indicibus aureis.
Totum hoc sed pretii per momenta claudicans
Breviter nepoti curae fuit, ac taedio,
Inofficiosum qui resignavit patri
Pater opportune monuit. — Ut scias, puer,
Usu praecipue, nec materie perfici
Proprie, vereque pretiosum quod dicitur.
Ita et ingenium sine lege vix probabile —

xiii MERULA ET MERGI

Merula solivaga mergos apricos semel
Offendit aquis incontinenter deditos,
Ut temperarent his varietatem cibi.
Incidit in pellicas ea, quae cantare doctis
Spem non fefellit perspicacis aucupis.
— Me perditam, ait, opinione scientiae!
Sub sole, et inter uda mergorum genus
Edax, bibaxque libere indulget sibi. —
Rara est ingenii vis servire nescii;
Captura bene curatum, et pingue nom facit

---

xv ELEPHAS ET LEO

Elephas adacta dum ludit proboscide
Coram consessu caveae, positum proxime
Leonem collo implicuit. Hunc laesit Leo
Unguibus elatis in periculo gulae.
Elephas sed interclusit eundem spiritu.
A mole virtus premitur, nec fit utile
Recalcitrare detrectantibus jugum

---

xvi PAUPER ET DIVES

Stipem rogabat divitis ad fores domus
Pauper movere solitus misericordiam,
Orans benigne sibi fieri propter Deum,
Ejus et amorem. Dominus respondit semel
— Hoc ago, sed me qui diligant ego nescio. —
Plerumque largus, quae fortunae sunt, opum
Jam non amorem fert, invidiam suscitat
Humilitas intercedat nisi consortio

---

xvii PASSERES ET ARBOR

Vespere inexpletum pipientes passeres
Totam occupabant insolenter arborem
Se tandem componentes in silentio

Frondibus admixtae somnum haberent ut suum,
Captivitatem retium capacium
Misera invenerunt strage multitudinis —
  Exemplo caveant, militares copias
Exaggerando qui se produnt hostibus
Prudenter occultantibus teterrimum
Quod gloriosos fine afficiat pessimo.

---

xvii

LATERNA ET LAMPAS

Vetus laterna luminis reconditi
Coram petrolei stetit ardentis lampade
— Omnia videre do per tenebras — haec ait.
Laterna sed reposuit — imprudens facis,
Pandere secreta dum vis omnibus omnia —
  Sapiens delectu singularis ad optima
Fertur vigilis, facile ignorans cetera
Adhibet naturae vim, qui noctes integras
Pervertit importunae lucis copia

---

xviii.

MANSUETUDO

Augustus ad Tiberium graviter litteris
Querentem de malevolis obloquentibus
— Magnum est si nos adsequimur, ne sint malefici —
Rescripsit. Principatu nequis arbiter
Sui similium, statuat se supra Deum,
Tolerat illaesus impia qui convicia

---

xx

INSOLENTIA

Quidam insolentes a vapore navium
Ridebant tempestatem turbidam aequore
Humanae mentis attoniti miraculis.
Vix animadversus proram servabat senex
Superis vovendo se sollicita supplicem
Prece, sub ruina caeli cum periculo
Laterum rotantis impetu temerario
Ratis inter fluctus vortice subitaneos

Ridebant et hunc comites alterius notae
Humilis sed ille — Temperate vos, ait,
Animis, et observate quem finem parat
Natura salis explicite vobis, et mihi,
Ni Deus intersit propitiabilis mari
Debemur omnes morti, sed mortis genus
Est deprecandum violentae naufragio,
Quod non timetis vos, vel parvi ductis
Male confidentes machinae, plusquam Deo (*)
  Sublimes injustitiae sunt enim virûm
Conventu, rerum et operum quaecumque superant
Vi vel portento, nam superbos efferunt
Licenter expeditos et faciunt metu,
Habeuas quos audire fert necessitas
Vitae civilis pro salute publica —

XXI AMARITIES ET DULCEDO

Qui fit ut in amore quod est desiderabile
Plerumque amaris se det circumstantiis
Habendum? Dulce involucrum abscondit pharmaci
Salutem ingrati propter amaritudinem
Hic assequi quod placeat, e contrario est.
Soror it Amoris per coetus mortalium
Patiens Libitina precibus optari diu
Non exauditis, tandem digna merentibus
Retribuens a dulcedine piae memoriae.

XXII MEDICUS LETHALIS

Longam occupabat pompa funebris viam
Sequace luctu convenarum maximā
Celebritate cum ceris flammantibus.
Servans fenestram medicus prospectantium
Moerorem verbi vertit in risum sono
— Huic ego medebar, efferri quem mortuum

(*) *Sacrificate sacrificium justitiae, et sperate in Domino.* (Psal. IV v. 6)

Videtis, et me vigilem decepit fuga. —
  Nemo candidius est loculus: attamen
Nemo consuluit pejus nomini suo

xxiii

SORS HABENTIUM

Habere quid sit, nemo declarat satis:
Ideo lis fervet circa res parabiles,
Et inter cives odia sunt teterrima.
Deus opes animi tribuit: dat opes corporis
Plerumque Satanas infestus credentibus
A Cruce gradum fieri breviter ad gaudia,
Regnumque Patris, habitat qui coeli sydera,
Fulmine et adactum Satanam infixit Tartaro

xxiv

PATRES CONSCRIPTI

Ex aemulatione principatum
Languebat urbs consiliis imprudentibus
Accensus aulae proximus hac argutiis
Momordit omnes — Pileati singuli
Patres conveniunt, huc et adsunt, nescio
Quo fato, sed ubi, capile retecto, pileum
Ponunt ibi cerebrum restat, et vacui sedent

xxv

SURDUS ET VICINIA

Surdus habitabat ubi noctis silentia
Turbabant reduces e concentu musico
Numeris imparibus, vocibus et inconditis
Erat vicinis id longo fastidio,
Qui cogitarunt dare libellum supplicem
Quaesiori, ut has averteret molestias
Surdus rogatus ut eidem subscriberet,
Respondit — Blandiuntur auribus meis
Sic obstrepentes quare vobiscum queri
Si vellem, damno facerem conscientiae. —
  I nunc! propone quod bono sit omnium,
Minus perfectis mala dum sunt solatio

XXVI POETA ET PRINCEPS CIVITATIS

Poeta voluit esse possessor domus
Moleste sed ferebat vectigalia.
Quapropter impetrare ab aequo principe
Immunitatem cogitavit optime
De publica re meritis jure débitam
Constitit ut coram — Quaenam virtus est tua
Digne merendo? audivit. At ille — liberos
Amores cecini — Rectius, princeps ait,
Mores dedisses emendatos carmine. —
Quod postulabat et negavit supplici

XXVII POETA ET COMES PALATINUS

Poetam offendit humilem, nec nitidum coma
Comes Palati luculentus in toga
— Salve! pica loquax — ait hic; illo subdidit
— Have! persona dignitatis aulicae —
Prudens obmutuit, qui lacessere voluit
Scalarum ascensu defraudantis regiae
Vota poetarum, genere hunc irritabilem,
Ægre ferebat qui repulsae vim redux

XXVIII PRODIGUS AD CENSOREM

Rerum suarum prodigus Voconius
Animadvertentem in se Censorem corripit
His verbis: — Romanorum vero civium
Egregia haec est libertas! si quando volunt,
Quibus non liceat liquido sua disperdere —
Ea vox a fundamentis evertit domos,
Civilem et ordinem impia licentia
Impune haberi, non est integrum bonis,
Injuriosum lingua sic Voconium

---

xxviii

MUS ET SENEX

TRAHIT ad interitum naturae mutatio
Mus impetrabat vivere: misertus senex
Detraxit dentes libertati reddito
Vivere sic tonuit breviter absumptus fame
Qui rapto gaudent, habeant hoc dictum sibi

---

xxx

FUR ET JUDEX

FUNE religatam rusticus habebat asinam
Cum pullo Fuit abductos qui prae corbula
Traheret fabarum, fune resoluto, tamen
Arrepto, ut furtum detorqueret e via
Is abigeatus reus, ut coram judice
Stetit, haec perfricta fronte locutus intulit,
Orando veniam. — Aggressus funem tangere
Mox etiam trahere, sensi quid majus sequi
Ea potiri fune volui, sed pecus
Venit asininum secum Qui repellere
Utrumque poterum? Parcit confitentibus,
Plectit negantes Deus ego quid admiserim
Sic retego, magna spe tuae clementiae.—
Judex astutum affecit poena duplice.

---

xxxi

DIOGENES ET DIALECTICUS

DIOGENI quidam occurrens sermone rigidus,
Angustus animo, et pravus cynico pauperi
Est ausus dicere. — Heus! tu non es quod ego sum —
— Homo sum — reposuit ille ut alter disceret
Audax loquendo, se brutis animalibus
Esse adnumerandum grege cum similium sui.
Dos est humana litterarum gratia.

---

xxxii

ÆGROTANS ET MEDICUS.

A BILE similis aegrotanti vir tori
Spondam ad utramque pertinebat nescius

Queis Medicus adfuit ille sed auribus
Ejusdem insusurravit: — Caveo conjugem. —
Uxor inimica pacis est cohors febrium

---

xxxiii DEBITOR ET CREDITOR

Æris alieni praegravatus pondere
Vir impetrabat utilas inducias,
Solvendo ut esset ad kalendas Julii,
Sibi precatus, fidei si desit, necem
Dilata ad idus res est, indulgentia
Avari creditoris numerum ut impleat
Dierum usura justum apud mensarios.
Quisnam putâsset, eum apoplexi pridie
Idus futurum grava cadaver in foro
Et huic, et aliis exspectantibus lucrum?
Differre semper nocuit (ut est in carmine)

---

xxxiv ASINUS GALEATUS

Judicium meriti, quia non est merentium,
Plerumque fallit a mercedis inopia
Magna spe semper praecurrentes subditos
Asinus exstimulatus in exercitus fuga,
Quorumdam militum commeatum sospitem
Ab hostibus portabat clitellis tribus
Vector gemebat sub iniquo dum pondere
(Garera nam juste duplices dicimus asinos)
Supervenit qui galeam capiti imponeret
Bene toleratis haec et merces sarcinis
Fuit, ad extremum perquam difficilis viae
Ibi tabernae fleius in signum stetit,
Ætatem ad nostram, mira galeatus asinus.

---

xxxv QUERCUS ET VIMINA

Annosa quercus sustinebat corpore
Umbram salubrem protegendo vimina.
Ægre ferebant quae carere solibus

Saepe renovata querulae quapropter prece
Agricolas fecerunt immaniter impios
In seculare robur glandibus utile.
Tegmine sublato, terra concepit sinu
Calorem aestivum, quo perusta viminum
Natio defecit a mollitie propria,
Radiculis et occubuit, arescens cito —
Multi imperando melius, amittunt bonum,
Genus et proclive malo, fit compos pessimi

XXXVI. MULUS ET EQUI

Mulus adoptatus in equorum consortium
Voluit majorem se probare spe bona
Venit ab auriculis qui discerneret ferum
Minimo crinitum collo, nec cauda magis,
Simul et abegit impetentem calcibus
Vicinos intolerabili superbia. —
Nothorum haec est imago subjacentium
Pudori, donec humiles afficiat metus:
Facit arrogantes sed eos indulgentia.
Id confirmari vidimus novissime
Exemplo temeritatis admirabili,
Sequace poenae praepotentis exitu

XXXVII. MULLUS, SCOMBER ET CANIS MARINUS

Mullus barbatus, scomber et habilis garo
Inter se contendebant de praestantia,
Ille pretiosus, hic sed utilis magis.
Canis marinus dente litem sustulit
Depastus ambos. — Hoc dictum est discordibus

XXXVIII. FICEDULAE

Convivium e ficedulis lautum nimis
Rus perlustranti domino fecit rusticus
— Quanti est? (ait) auto quam debbo iam leve
Aucupium, sumptu sed parabile sat grave.

An non gallinae pariunt hic quid villus,
Stomacho sed melius, nec crumenae incommodum?
Mores urbani mala pervertunt usibus
Hodie ruricolas, dominis ut redargui
Eos sit laesae dapibus temperantiae.

---

xxxviii. LEPUS ET AQUILA

Occurrens aquilae contra naturam lepus
Petiit, in altum tolleret, optatissimo
Gauderet ut despectu agrorum, et urbium
Aquila — quod te sit altius fuge quaerere —
Dixit mutilder quare assumpsit unguibus
Sequi tunc dubitantem, sed avulsum solo.
Aere diriguit medio, curiositas
Quam fecit importunum temere, et amplius
Amentem vasto spatio caeli, et syderum
Gratia sit aquilae! semivivum quae suis
Demisit hunc latibulis, ut vulgarium
Nimis arrogantes spes circa scientiam,
Fabellas premeret exitu memorabili. —

---

xxxx. TALPA ET RUSTICUS

Talpam arguebat otiosus rusticus,
Quia subterraneus ageret. — Ego (reposuit
Talpa) reminiscor operae, caecus et hanc humum
Submoveo tu superius invadi tuam
Cessando pateris, possideri et gramine. —
Hoc ego nil dubito dicere temerariis,
Qui functionem officii derident mei
Plane vacantes Studiosus per abdita
Versor, at in tenebris veritatem persequor,
Quae nota vivis odio est, et opprobrio.

---

xxxxi. AULICUS ET POETA

Adulatorum pessimus inter aulicos
Domus Augustae de praeconiis ali

Quaerens, poetam adivit sane pauperem,
Sibi prospiceret ejus ut empto carmine
— Quid est magis quod optes in vita dari? —
Dixit sed alter — plerumque necessarium,
Ne jus amittam veritatis libere
Pangendæ regum pueris, et paribus tui —
  Hoc habet proprium veritas, silentio
Ut condat imprudentes, qui maedet fugae

---

xxxxi **TIBERIUS ET LEGATI**

Troja legati venerunt ad Tiberium
Sero dolituri mortuo de filio
— Ego sed (imperator dixit) Hectore
Doleo de vestro tamdiu morti dato —
  Diruit officii meritum negligentia

---

xxxxii **TONSOR ET SOPHISTA**

Indignabatur tonsor, sub novacula
Cadere negabant mento quippe rasili
Altius haerentes hispidi barba pili
— Omnia mollire possum agens subtilius
(Sophista dixit) vi mea dialectica,
Hujus praeter naturam hirsutam velleris —
  Apage! sophista nemo est induratior

---

xxxxiii **PETRARCHA ET MALEVOLI**

Opponi risum criticis insolentibus:
Salit ultra fines libera indignatio
  Tales sibi molestos offendit domi
Petrarcha regum, et procerum cultu nobilis.
Quare irritatus Italos hoc convicio
Affecit omnes hostis imperatorii (*)
— Horum est acuta lingua, malignus et animus,
Judicium temerarium, infidele denique

(*) Fridericus Ænobarbus

Foedus amicitiae labilis in perjuria —
Cavete falli insidiis elegantibus,
Vincite Sirenas obstructis et auribus!

---

xxxxv **VIOLATORES SEPULCRORUM**

Antiqui percutiendo telluris intima
Serie sepulcris obsoleta nominum
Investigabant upupis, et ligonibus
Nobile quod pretio forte fuisset abditum
Utile recepta fieret ut pecunia
Invenerunt plerumque sed putredinem —
Crimen avaritiae maximum est, quod ossibus
Non parcit, manes inquietos et facit,
Qui vanitate vota eludunt impia

---

xxxxvi. **APIS ET CICADA**

Murmure operosa trepidans et in alis apis
Libabat florum calices ex industria
Mellis: cicadae resonabant alacriter
Continuantes quod acute perstringat caput.
Ausa est inter agendum querelas edere
De strepitu mordax apis — An ad silentium
Redire vos terrigenas contingat semel? —
Una e cicadis hac se voce prodidit:
— Boum corruptis de visceribus sordida
Stirps, incolatu vaga, furax aculeo,
Nobis abeuntibus, Sol decedet, et breves
Parvo intervallo advenient Autumni dies,
Instante bruma, vos quae contumulet nive. —
Plerumque avari, qui vacant negotiis
Leves poetas rident, aut fastidiunt,
Ut contabescant taedio rerum, et sui.

---

xxxxvii **APIS ET BOMBYX**

Contaminato sibi de flore congerit
Apis quod sit concepta mel dulcedine

Bombyx sed artifex, et materies sui,
Opere sericeo fit captivus, denique
Resuscitandus alis praetrepidantibus
  Sunt ingeniosi, sunt et omni industria
Qui faciant studiis litterarum gnaviter
Vacando tamen excellit, de penu suo
Qui dat quod habeat indumento carminum
Sepultus, ales ut prorumpat carcere

XXXVII EQUUS ET CUNICULI

Sonipes acceptus domino supra ceteros
Cuniculis dolebat, fieri copiam
Libertatis apud se detentum vinculis
Plaudendo palmis pectus et collum teres,
Adulabitur dominus interdum fero,
Procerum et exemplo vix placabat, regiae
Adfixi, nobile qui servitium sentiunt,
Perferre jam nec moerent, sed superbiunt.
Equus ad haec — Faciant ratione quod hoc praediti,
Miror vehementer, nec ego invideo splendidis
Eorum ephippiis, rationis nescius
Resignarem qui mea bullis insignia
Prae libertatis munere inaestimabili —
  Ideo libertas dicitur, et est aurea

XXXVIII ÆTERNITAS

In umbra platanorum choreis nobiles
Puellae exercebantur a meridie
Cum risu et strepitu juvenes inter rusticos
Moerebant pinus et cupressus ab edito
Testes tripudi — Nos tuemur imaginem
Æternitatis (sibi dicebant invicem)
Ideo vitamur Nemo seria diligit
Florens aetate, circumventum seriis
Dabunt sed anni breviter, et curae graves,
Donec caducus a laboribus suis
Sub umbra nostra pacis inveniat locum. —

Quantumvis inculcata fatorum soror
Inevitabilis, et proposita praemio,
Desiderari praesens negat aeternitas

L. GIGAS ET CHIRON

Inter bimembres agmine Centauros gigas
Honore maximus ignorabat, quam valat
Rerum cognitio prosperum ad vitae modum
Venit ad Chironem medicum, qui dixit: Abstine
Syderibus haec summa est. — Qui fiet integra
Mihi dignitate principalis in grege
Nubigenûm? — corrugatis fronte et naribus,
Respondit alter aliqua cum superbia
Chiron reposuit — Monte sunt Hieratico
Salutares sed herbae, has internoscere
Opus est difficile — Tunc expedit se gigas
Via, redux et attulit Phillyridi
Non expectanti montem ipsum a radicibus,
Daret ut electas quibus inest mitescere
Animo, nec velle, quidquid rutilat, tangere
Dictamnum belleboro junxit Chiron, et manu
Utrumque attritum miscuit, inde ut poculum
Fieret salutis postulanti gratium
Cordis se temperantis praeminentia
Facile est videre sub pigmento fabulae
Quam stulta sit vis, careat si prudentia
Comite, aut magistra, dum tenet fastigium

LI. DOMINIUM

Dominium mutat sors, idemque destruit
Mors, rebus concedentibus ad extraneos,
Tandem deleta gente vitiis obsita
Hoc est in fatis ne queratur innocens,
Luat quod poenas aliquandò peccantium
Legum qui poena prospexisse se putant
Moribus, et ordini, celebrant quem publicum,
Satis expedite faciunt decreto modi,

Leviter proficiunt, Tentandum radicitus
Cor est humanum, quod plerumque ambagibus
Solet labyrintheis scrutantes fallere.
Majore fraeno poena turpitudinis
Coercet auditurcs conscientiae
Latratus, ejus atque morsus intimos,
Ubi scholarum vox perpetua consonet
Virtute cum rectorum honesta colentium:
Eorum exemplo nam constat respublica.
Hoc si deficiat, omnis praecipitat fides
Justitiae, ut crimen sit, non esse pessimum.

---

131 POLUS

A Daemogorgone Polum extitisse genitum,
Tradunt poetae, fabricante machinam
Solis, cujus favillas solers filius
Omnes in proprium transtulit cubiculum.
Sunt qui pro Daemogorgone verius Deum
Sole et syderibus recolant auctorem rei,
Quae cognitionem sensui dat luminis
Odore, auditu, gustu, tactu possumus
In tenebris uti nos, sed visu neutiquam,
Nisi intercedat lux, quae laudes integras
Dei creantis hoc mundi spectaculum.
Breviter huic interesse nobis est datum,
Sed non et illud nostro regere arbitrio —
Polus est ingenium felix a Patre luminum,
Eorum quod ramenta quantumvis legat,
Tollat et anhelum, numquam concipiet omnia.

ALOIS CHRYSOSTOMI FERRUCCII

FABULARUM LIBER XI.

PROLOGUS

INTER meas indagines non ultima
Fuit Academi per sylvas, per porticus
Et Stoicorum seria disserentium,
Ope poetarum, tempore ab immemorabili,
Data vis loquelae quare sit animalibus
Rebusque sensu, ne dum voce carentibus
Nihil extricando, quaestionem sic meam
Mihi explicabam salice sub lenta sedens;
Vir litteratus, puteum dum scientiae
Adit, duabus situlis cogitat agere,
Vicibus alternis quae se praestant utiles
Aquando: mens, et sensus situlae sunt enim.
Mens impedimento laborans ab aliquo
Nisi veritati serviat, sensus subit
Communis nobis pariter et animalibus
(Quo praevalente in eis, quandoque vincimur),
Tunc et animalia dant causam voluminis
Quae nisi sufficiant, illi descensus ad infima,
Ut a profundo emergat hausta Veritas —

FONS ET PALUS

Fons erat exiliens prominentibus jugis,
Nec impediebant museum, et saxa quominus
Iret perspicuus inter utrumque marginem
Sed veniens ad paludem denique languidus,
Decus amittebat, insuaves ut aleret

Ranis, perpetuum fieret et vitium aeris,
Fumante stagno tristium auctore febrium.
Vos, adolescentes, hac imagine liquidae
Perspicuitatis, vos adumbrat fabula
Sincera quae fuit indoles ab origine,
Communione prava fit impudentium
Horum, qui mores ad licentiam trahunt,
Contenta voce libertatem dum crepant.
Ignotum est quia potentium conniventia
Eat sic dissoluta nunc perversitas,
Ipsi sibi dissimulent et pericula
Interea rerum et hominum sunt naufragia
Hic, cum salutis praecipitio publicae.

II DISCIPULUS ET SOREX

Addicti litteris pueri mater pia
Oleo replebat testam pauperis tuli
Quocumque vespere, lucubrationibus
Vigil ut vacaret ille, pensis et scholau.
Sorex minuebat nocte sed quavis datum
Alimento flammae stamine de multiplici
Hujus ad integritatem olei dispendio,
Advertit animum mater, sero conferens
Indole cum crassa pueri spes leves suas.
Movere saxa potuit (ut ajunt) Orpheus.
Inertem sed natura qui dat litteris,
Laterem lavando peragit opus inutile.

III MATER ET FILIUS

Motus magister error est, idem intimus
Et castigator morsu conscientiae.
Invita matre, puer indulgens aemulis
Erat saltando, tulit et sic laesum genu
Vitam per omnem fieret ut brevis pede
Damno perpetuo, vi pudoris et pari

iii. CURRUCA

Curruca nutrix alienae propaginis
Avicularum, ridiculo dum comperit
Haberi se, non infleeta protulit
Haec dicta — Quia nunc plurimi mortalium
Obliviscuntur officii quae sunt sui
Erga indigenes, nos curas, nos et operam
Nostram navamus in exemplum minoribus

---

v. VETERES ET NOVI

Recentiores aetatis veteres solent
Culpare, magno studio quia laudant sua,
Intemperanter et obloquuntur de novis
Seges vitiorum cujuscumque temporis
Rebus et hominibus it molesta sed hodie
Quies inexplicata conscientiae,
Gloria peccato, poenae decus est additum
Delietis et flagrantibus impudentia

---

vi. INFANS ET FAMULA

Canis portabat puerum infantem, manu
Quem sustinebat famula trepidans pignori
Stetit ambulacri foeta felis ad latus,
Canis in occursum quae pilis inhorruit
Minax, timendo catulis etiam absentibus.
Morosus est quicumque ex animo diligit
Suos, et longe prospicit pericula.
Sollicitudinibus ideo vos docentium
Contemperate, pubes concelebrans scholas.

---

vii. VITIS ET PUERI.

Stabat racemis rubicundis optabilis
Vitis in aprico, pueris suspirantibus
Infra Contemplans irritam appetentiam
Rusticus admovit scalam, ut inde singulis

Pendentis uvae parce faceret copiam
Sed non sedavit exultantes impetu,
Scalam invadando qui clamosum inaniter
Defraudant illic omni spe vindemiae. —
  Bene qui mereri benefactis se cogitant
Videant quo valeat stulta misericordia.

---

viii. GLOBUS AERIUS ET DISCIPULI.

Aerem suspensus globus ex oculis omnium
Evanuit; acia nihilominus in eum
Stabant intenta pueri, pro spectaculo
Ausi scholam deserere, pluries sibi
Videre visi quod lateret ceteros
Magister immoratos sed diutius
Increpuit, ad pensa revocando debita
Hostis nam disciplinae est curiositas.

---

viiii. HARPOCRATES ET ANUBIS.

Sepultum ab aevo, Harpocratis invenit diem
Fabrile signum ex aere, cujus ad latus
Anubis jacuit obsitus rubigine.
Fuit qui latratorem eum silentii
Male convenire diceret indice numine.
Intulit haec alter in contrarium sophus
— Linguae facultas alitur a silentio,
Audita ut sit potenter, opportunitas
Ubi fert. Sustentatus aquae rivus utilis
Molae fit agendae, qui permissus it sibi
Somniculosos facere longo murmure.

---

x BRUNELLESCUS ET AEMULI.

Ordinis intemperantia diruit modum
Operariorum ars (nomine mera auctoritas)
Jussit Philippum Brunelleschi filium
Carcere teneri, quia decretis contumax
Ejus, haberetur facile princeps omnium

Sine testimonio fabrilis collegii
Invidia sic opprobrio fuit aemulis
Non aestimandae titulis excellentiae,
Ingenium plerumque caret nam matricula.

---

xi

OVUM

Ovum Philippus Brunelleschi filius
Protulit, et illud statuens inter aemulos
Petiit, ut rectum ponerent, et vertice
Constare facerent in morem pinnaculi
Ovum sollicitus quisque dum versat manu
Ignorans, quonam loco, ut consistat, modo,
Collisum vi Philippus hoc ipsum dedit
Qua parte obtusum se praebet volumine.
Risit collegium quod erat facillimum
Factu, perspectum nemo nec habuit prius,
Excogitando quamvis tempus inutile
Tereret, extricans, circa propositum, nihil
Haec est ingenii gloriosa qualitas,
Quae divinatur facile quod alios latet,
Deoque debet culmen excellentiae,
Artis disciplina quae fit imitabilis

---

xii

INGENIUM

Ingenium veteres tentabant aenigmate
Virtute naturalis ut excellentiae
Prodiret admirandum, nec ope regulae.
Judicii parsimonia vates placent, (*)
Abundantes et sensu laureas merent.

---

xiii

ASINUS ET AQUILA.

Contristabatur anfractu rupium asinus,
Quia desperaret ire, salvis sarcinis.
Redux ad Caucasum, alis substitit aquila

(*) v. Quintilian. Lib. ii cap. 4

Perplexe agentem ut increparet: — Hoc opus,
Labor hic est mulionum cum consortibus
Mulis male te tueris, et pondus, asine,
Nec ego possum alas commodare jam tibi —
Onus assumentes, videant qua vi polleant

xiv POPULUS ET FRONDATOR.

Expers odoris populus propter Padum
Pino et cupressu superari pinguedine
Dolebat, testabatur et uilis lacrymis
Frondator, simul ac sensit, in solatium
Sic ait — Esto contenta longo murmure
Tu foliorum trepidantium cacumine,
Ac umbra molli, scilicet et visco levi
Nemo quaesivit refici ab eorum sibilo,
Dormire instituit aut sub eorum tegmine

xv CUCURBITA ET PLATANUS.

Cucurbita ventosa platanum brachiis
Aggressa, sterilem cumulabat conviciis,
Quia coelebs esset, quia noceret frondibus
Umbrosis nimium, quia lignando vix foret;
Denique rugosi quia non esset corticis
Ad ostendendam corpore valetudinem
— Ingrata! te sustineo: nec satis est tibi?
Platanus, tunc ait, inutili propagine,
Plerumque et socio fricti ciceris semine —
In coelibatu constituti plurimi,
Qui columen se dederunt utile domibus.
Hac nostra aetate receperunt has gratias

xvi MILES IN SOLIO

Miles cohortis infimus praetoriae,
Absente rege, voluit sublime solii
Tentare natibus incessit temerarium
Metus sed acer adeo, cohiberet ut malo

Excessu quod fit plerumque necessarium
— Ohe! quantum est caloris, et formidinis
In hacce sede dixit praepotentine! —
Talem experiuntur hodie jure qui tenent

xvi **SEDITIO.**

Tugurium pauperis erat in pomoerio
Urbis tumultuosae, qui gregarius
Honesta missus missione jam fuit
Totus in auriculis aestimando constitit
Hic seditionam longe et late civium
Magno cum strepitu concurrentium ad forum
— Miseros! ajebat isti, quam sit, nesciunt
Odium civile stimulis telrum, et horridum
Ex inimicitiis namque singularibus
Ira bellorum pejor est rabies fori. —

---

xvii **ACINACES ENSIS ET TORMENTUM BELLICUM**

Dissentiebat ab acinace Mavortius
Ensis, circa vulnificam vim supervenit,
Caesim, punctimque quod vix patitur in acie
Quidquam patrari, grave tormentum bellicum
Et dixit — Jubeo vos vacare, nam nihil
Rationabilius hic adest me judice,
Ubi retractatum jus migravit ad scelus —

---

xviii. **ANSERES ET ANATES**

Eodem stagno versabantur anseres,
Et anates, sed colore diverso, et sonis
Vocum petentes pluviam pleno gutture
Ripa olantes viridi de coloribus
Quaerebant aliqui rationem — Quid interest?
Ait unus omnes strepitant ad fastidium. —
Consiliantum sunt ubibi subsellia
Dextra, laevaque decertantium truci
Opinionum inter se discrepantia
Eodem strepitu, nec minore taedio

XX PSITTACUS ET ECHO

Æstate summa psittacus a solario
Morae campestris ad umbram, adversis rupibus,
Delatus est, amoenitate qua loci
Agebat Echo delectabilis sono.
Ales versicolor multa novit dicere,
Magis immoratus in Megillae nomine.
Ergo *Megilla!* clamat: et *illa*, protinus
Reponit Echo fida. Psittacus stupet,
Megilla! mox congeminat. Echo tunc refert
Illa illa. Accurrit domina tot ictu vocibus
(Nam ludus hic vocalis jam processerat
Ulterius viribus) quid metuens a lubrici
Serpentis astu muta solitudine
Risit sed illa, rei dum cognovit modum
Ab una ad alteram ephemeridum sic eunt
Rerum notitiae, nuntiis praesentibus
Ab Orbe toto, quos facit exspectatio
Magni momenti, denique captando nihil.

XXI URSUS ET PUER.

Ursus habitabat caveam maxime cicur,
Mascus qui nomine vocabatur. Ad hunc venit
Puer frigore perustus, et languens fama
Suscipiens hospitem ursus misericordiae
Manifestus insolita, vult collo subditum
Fovere, quesdem hunc esse participem et cibi,
Piloso mox ut dormiat abditus sinu.
Unus et alter puero decesserat dies
Ita sociato, cogitârunt dum pio
Custodes ipsum avellere contubernio.
Successit res: sed Mascus optato carens,
Cura exsternatus tenuit jejunio mori. —
Quid est sperandum, lectores, de tempore,
Ursi quo sunt amore potiores viris?

XXII

JUDEX NASUTUS.

Praeibat ipsum se nasi promuscide
Judex utriusque juris consultissimus.
— Ave, propterea, nasi — dicebant, prius
Quam totus esset in conspectu vir fori
Sed ille risu modicam contumeliam
Facile rependens — indagator maximus,
Clamabat, adsto cujuscumque pessimi
Abite, excedite, evadite, et erumpite,
Rabulae vos, excusantes omne pessimum —

XXIII

NUX ET MUS.

Felis anhelabat circumscribere circulo
Altius egressum murem quam foret sibi
Scandere nux intercessit, et esca perdidit
Gulosum — Caveant gutture temerarii!

XXIV

PUTEUS.

Puteus patebat inter oppidula duo
Communis haustus saepe sed discordia
Turbabat symphrealidas, et post jurgia,
Exercitabat odiis immortalibus
Aversionis hujus apud nos advena
Judex, et censor — timeo, dixit, prosperae
Diuturnitati unius regni, ac patriae —

XXV

AVUS ET NEPOTES

Turba nepotum circumseptus ad focum
Avus, eos monitis instituebat optimis
Circa mores et studia, ostendens quomodo
Eodem ab igne paginae fiant cinis,
Quantumvis lucubratae magnis vigiliis,
Limus durescat continenter aridus,
Leviter almoia medium sed cera teneat
Formanda mirabilibus tractanti modis

Ergo docilitas magnis viribus ingens
Praestat quia se fingendum praeceptoribus
Dum dedit, in flammam nec praeceps evanuit,
Nec obstinatum sterile proventus fuit

---

xxvi. VIR PIENTISSIMUS.

Uni religione sacrum est, et venerabile
Urantur omnes est optandum, nec ideo
Tenendum, quia non omnium est divinitus
Amare Qui sollicitos fervore, et prece
Calumniantur a superstitionibus,
Videant, ne facinus faciant adversus Fidem
Superstitio nam nubes est mysterii.

---

xxvii INDI.

Duo principales aderant inter Indicos,
Sacrorum custos alter, et alter hosticus
Militis (quod ab eorum discere est libris)
Suum colentes unusquisque praesitem
E multiformi ratione numinum
Ars erat amborum temperare se via
Potestatis, ut conscia fortitudinis
Foris videretur, at intus domesticae
Cultrix pietatis rebus esset in omnibus
Mos hic si peregrinis una cum mercibus
Ad nos migrasset utilis sapientiae
Dociles ex institutis naturalibus,
Minore versaremur in periculo
Perdendi singula tristi pertinacia
Confusionis, dum spe stringimus omnia.

---

xxviii SUBTILITAS IN SUPERVACUIS

Ludere latronum praelia nostri temporis
Periius heros quaerebat quem vinceret,
Nec a quo vinceretur per latrunculos
Facile ferebat, et habebat despectui.

Nihilominus adulantes, ipsum prospera
Sorte frui dicebant. — Talos, et tesseras,
Ait ille, relinquo vobis ita loquentibus.
Fortunae vos favorem merito vertitis
Desiderantibus altiora se viris,
Domi forisque sed ego invictus ab hostibus
Fortunae debeo minus, ingenio magis. —

XXVIIII AGRICOLA ET REGULUS

INDIGNABUNDUS erga talpam incommodum
Satis superque, agricola subterraneis
Sulcis hunc intercipere voluit sarculo.
Et fecit, coram rusticante regulo
— Sic oh! sic possent apices regum sistere
Fumum vaporis inarantis provincias,
Ait ille, mole vectibus rotatili. —
Mirum est, sed non humanum quod praetervolat
Simul et receptum subruit pacem statu,
Fugans ab Orbe utroque quiete vivere

XXX. THALES

PUTEUM nil cavit, astra dum notat Thales
Quid? inde puteos omnes siquis obstrui
Jussisset rex inaudita tyrannide —
Abusum tollite, sustinete quod juvat.
Nedum tyranni, populorum sed arbitri
Vos, qui sedera bono jactatis publico

XXXI. ΓΛΘΥΣ

PISCEM trahebant sesquipedalem duo
Concordes simul in hoc ut haberent cibum,
Cetera discordes sicut felis, et canis
Validior superincubuit arte, et viribus,
Priusquam et praedam raperet ambos sustulit
Pedibusque calcans — *acta res haec est* — ait
Convenit ad quosdam nostra in praesens fabula

xxxii ## DEMENTIA

Domus hospitalis sanandis dementibus
Patebat ratus hospitium hic esse pauperum
Quidam vir locuples liberalis, et pius
Intravit, ut singillatim stipem daret
Unus sed eorum ait: — Nemo pecuniae
Inhiat ex nobis hoc stultitiae sed genus
Per angiportus, et theatra tollitur,
Quae dant amunctos nummis, et eos pharmaco
Laboris uti cogunt adversus famem —
Certe convaluit talia qui locutus est,
Inter dementes sapiens et agit, tempora
Quo furit exterius congregata insania

---

xxxiii ## PAPILIO, GRYLLUS, ET SIMIUS

Papilio niveus, et gryllus nigerrimus
Ejusdem caveae moerebant angustiis
Lactuca viridis tamen erat solatio
It ad fenestram, heri deliciae, simius,
Et inde caveam pendulam, formidine
Utriusque captivi, malignus aperuit
Alius volatu, saltu praeceps et alius
Tunc abeunt, frustra reclamante simio.
Sic trepida veritas exit ab astutia
Colore proprio virtutis, sive vitii,
Ut caelum inveniat, latebras aut intret soli,
Judicio historiae nescientis ambitum

---

xxxiiii. ## VIVERRA ET CUNICULI

Cuniculorum mater enixa catulos
Timebat illis a viverrae dentibus
Adfuit hostilis indole mustelae soror
Utero laborans — Parce! ait puerpera
Parens futura breviter eo periculo,
Eoque amore matris erga parvulos. —
Viverra abstinuit. in exemplum volentium
Vivere alieni de ruina culminis

XXXV. **MUSCARIUM.**

Muscas obigebat importunas regis
Dapibus mensarum puer. Invasit strenuus
A lingua criticus — Mitte servilis operae
Curam: debentur his libantibus omnia,
Postquam digesta sint et terrae dedita.
Patet in immensum ditio muscarum. Vale —
  Exclusus mensis certe Momus hic erat
Muscarum par est criticorum molestiae.

XXXVI. **SUES ET TAURUS.**

Sagina pasti mortem ignorabant sues
Breviter futuram. Taurus distulit irruens,
Sed non avertit excidium pinguedinis. —
  Furor usurarum properat hunc ad exitum

XXXVII. **MUSIMONES ET EQUI.**

Duo musimones procedebant sarcinis
Utrinque paribus varie formati vitri
Equorum imprudens agitator supervenit
A tergo, et studio libertatis in vie
Stimulat onustos merce, qua nil fragilius
Gradatim euntes tunc cepere citatius
Ferri: sic et succussus mercem perdidit
  Si vellent homines aliquando subsistere
Naturae obsequio, utide curando sua,
Alienis et, eorum quae sunt, permittere,
Is, qui *progressus* dicitur, haberet modum
Inter diversos moribus, et sensu, sine
Virorum offensione, et rerum injuria

XXXVIII. **OVES ET LANIO.**

Ibant macello destinatae plurimae
Oves, sine capro duce: mactator adfuit
Ne parceret, balantes una sed simul,

Sic occupabant lamentationibus,
Dubitaret ut delectu quales tangeret
Lupus improvisus irruit obstans sed moram
Huic facere dum vult lanio, avadunt singulae
Fuga meliores, quas tunc essent quaestui,
Genibus infirmum male defenditur et pecus.
Impietas ipsa fit ridenda, dum stupet.

---

xxxviii CANIS ET PETULANS

Canis ad latus domini sedebat essedo
Importunus latrate praetereuntibus.
Quidam incitavit, faceret ut vehementius:
Canis rictu dehiscens tunc infrandere
Dentibus ex ira, rapiente sed ab essedo,
Injussu domini, breviter placatus fuit. —
Injuriosi plures avertentibus
Debent quod valeant, et vivant, inutilem
Post provocationum pervicaciam
Ideo prudentior qui sit, ad silentium
Redit, invitatus verborum in certamine.

---

xxxx LYRISTES ET TIBICEN

Lyristes, et tibicen dissimiles sono
Sese praestabant observantes temporis,
Ideo convaniebant ad acroamata.
Sic pax est a concordia discrepantium,
Pudori obtemperante conscientia:
Sed mors est pacis bellum in omnes omnium.

---

xxxxi. DISCOBOLUS ET PATRUUS

Discum rotando puer intemperantius
Oblectabatur, ad physicum qui debuit
Conferre se loquentem de meatibus
Caeli, signisque stellarum micantibus.
Patruus enixe orabat, ut desisteret
A ludo, nec deesset officio scholae.

— Noli putare, puer ait, me seria
Dimittere studiorum, dum solatio
Magis indulgere videor, quam sit proprium
Cogito de Sole ac Luna sic rotantibus,
De circulo dierum, de spectaculo
Nocturno syderum pariter et labentium
De monade Leibniti, quin et Chartesii
Vorticibus: nec *systema* me Copernici
Fallit memoria nec Galilaeus, nec atomi
Cujuscumque notae, aut ponderis, mi patrue
Poli utriusque cogito de vertigine,
De grandine, de comoetis, denique de globis,
Nefas! ex vomitu tormentorum ardentibus,
Serunt qui mortem militum per agmina,
Rusticus ut milium per campos serotinum.
Omnia feruntur in gyrum nec turbinis
In praesens hominum capita sunt immunia. —
  Obstupuit patruus tot nominibus illico
Auditis: arbitratus et in nepote se
Habere jam philosophum, heredem condidit
Testamento in scriptis clauso, postridie
Ejus diei, coram septem testibus

XXXXII. ARIES ET VERVEX.

Aries agebat inter oves lascivius
Adeo, ut egeret saepe pastoris pedo,
Ullius ut compos fieret continentiae
Virgulta dente secans, terens et hordea
Vervex agebat placide, curando cutem
Hunc deridere quieta prae libidine
Suscepit aries — Facile fervore careo,
Quo tu macrescis — vervex dicto reposuit
  Interius uri nam non est calefieri

XXXXIII. CAPER ET HAEDI

Haedi nobilitari petebant a capro,
Et cognitione augeri: dux sed cornibus

Anelando dicebat: — haec est optima
Cognitionum, impetere quidquid fit obvium —
Olidum quod est, amplius optabant perdere,
Odore immisso. — Sustinete repellere
Hircino, barbam et pascere. Sic agunt sophi
Opinione varii, foetore similes.
Hi multa disserunt, multa et docent: ego
Vestrae quod est naturae doceo, *carpere*. —
Mensam sic heredes praeparant sibi,
Qui pullulant ut gramen inexpugnabile,
Postquam lex obsolevit sumptuaria,
Luxus et invasit, fenore cum socio, domos.

XXXXIIII ACUS, FILUM, ET ANUS

Dissentiebat acus a filo, nescio
Qua futilitate justae praecedentiae.
Anus intercessit, et judicio dispares
Sic conciliavit: — Tute, filum, si tibi
Agas permissum quid ligando vix potes
Acus, et tu sola quid pungendo vix potes.
Omnia consuere vestrum est sed concordia
Operae. — Quod valet ambobus, valet et singulis
Hominum, ne moniti sibi praesumant unice:
Conjunctione nam consistit civitas
Virium et ingenii rebus in communibus.

XXXXV AGASO ET PRESBYTER

Homo distinebat a se poenitentiam
Scelerum, nec aerumnosus arrogantiam
Pravae ponebat indolis, et superbiam,
Quia patienter agere nunquam didicit.
Propterea voce balatronum per oppida,
Per et viarum salebras, et juga montium
Inter agasones audiebat *maximus*.
Hunc excruciatum morbo, et morti proximum
Mansuetarius animarum tandem presbyter
Monendo sic redegit ad frugem bonam

— Heus! qui mulorum, et asinorum per aspera
Genus agitabas, recta ut pergerent via
Caedendo graviter, humilem te substernere
Flagello ne moreris optantis Dei
Ducere salutis te per iter ad gloriam. —
In verbo conquievit hoc vir improbus,
Vitam concludens exitu (spes est) pio.

XXXXVI. ANTONIUS SANCTITATE VETUS

Pater monachorum legifer dum Antonius
Longo deserta tractu lustrabat loca,
Mirantem invenit se, qui nullis litteris
Haberi posset consulendus, ut suis,
Sic imperanti Constantino per dies
Eos errore contristatos Arii.
— Haereo naturae libris, ait Antonius,
Apertis ubicumque spatium libidinum
Immune pateat, mentem et praesens impleat
Revelata Patris virtus in Christo Deo,
Operum et suorum serie; quae considerans
Silentium nil differt a sapientia. —

XXXXVII. SACRILEGIUM

Sunt hominum quaedam capita, jure similia
Quae dixeris praeruptae solitudinis
Montium, inacesso latere, ac dum vertice.
Huc intus errant rivuli subtilibus
Venis deducti viscerum ex origine
Interiorum vi propulsante fontium, ut
Erumpant latices integrantes flumina.
Edita discursu flumina sed cornu petunt,
Ita et poetae, nam in malos creberrimi
Flagello sunt, et vigilant ad templi fores,
Pernox adversus impios custodia.
Licet profanos insanire periculo
Capitis, et rerum, sed vestibulum tangere
Sacrarum caveant insolenter aedium!
Mors est donorum templi desolatio

XXXVIII. REUS AD SUPPLICIUM

Funs trahebatur ad supplicium, debitus
Morti, crimine atrocis reus in patruo.
Petiit videre matrem: mater adfuit.
Huic ille iratus dentibus nasum eruit,
Mentitus osculum discedentis ab ea,
Dictis et in ipsam sic invectus: — Heu parens
Noverca mihi blandimentis teterrima!
Huc tua me nimia compulit indulgentia,
Corripere quae debebas acriter manu,
Et lingua, mortis ne subirem infamiam,
Hoc exitu facinorum infelicissimo. —
  Huic speculo matres applicent fideliter
Oculos, et mentem, ne poeniteat serius
Eas habuisse similis filios notae.

XXXVIIII. HOMO

Inter creata rerum missus est homo,
Ceu canis, ut odoraret, nec quidquam tangeret
Ali petebat nihilominus, et impius
Poterat videri, si quid optasset gula
Abundantes sed cumulo partus undique
Circumvenerunt arborum, et animalium
Sic, ut constaret quasi sepulto corpore
Divini Conditoris vir in imagine.
Amor tunc vitae innatus consilium dedit
Belli inaudi. Quare saluta pro sua
Fructus invasit dentibus, et animalium
Contaminavit se caedibus. Idem tenet
Nunc regnum, aequales nec habet, sed subest Deo.
  Sic facta vis est jus, et mors necessitas.

L. PAX.

Caput immortalem aetas nostra memoriam
A mortibus, instrumenta militarium
Quae copiarum perficit, expeditius
Iter ut ad Orcum sit, praeceps et militibus

56

Centenis hominum Pacis id abstinentia
Fit, dum pax celebri sonat ubique nomina
Quolibet in coetu scriptis, ore et civium
Ejusdem tempestiva sed, diutius
Quam dici queat, exspectanda est maturitas
  Vanescunt nempe sonitu vocis pleraque
Conventu ventilata disputantium,
Mox dilaceranda studiis vulgarium.
Gaudent effectu condita sub silentio
Nam radix rerum, et operum arescit edita,
Importunis rumoribus ut respublica

LI. *DELENDA CARTHAGO.*

Vox ea Catonis in senatu quae fuit
De Carthagine delenda, pertinaciam
Alebat dum propositi, quidnam postea
Esset futurum, se celabat, et Patres.
Agere ex invidia non est equidem arbitrio
Agere justitiae breviter et operum patet
Iniquitas aerumnis subsequentibus
Deleta sed Carthago novorum vivere
Hominum receptis rursus tenet astutiis.
Tunc pugna recrudescit honesti, et utilis
Immortalis et est odio decertantium
Rei detrimento publicae, jam nec bono

LII. ADOLESCENTES ET SENEX.

Quidam adolescentes aliqua vi prudentiae
Ibant per urbem rebus instructissimam,
Quae pertinent ad vitam luxu splendidam,
Contemplantes quot pereant insignes domus
Nulla frugalitate sumptuosius
Agendo interrogabant propterea senem,
Qui dixit — una est domuum clades omnium
Minimo labore, aut meritis fieri compotes
Hereditatûm, census et praedivitis,
Indulgere libidinibus, spe praesumere
Majora partis, obtinari fenore.

Æquem calumniando parsimoniam
Nomine avaritiae. Tunc divertitur a Deo,
Surdis auribus ad pauperum convicia,
Qui se queruntur non habere quod famem
Molius levaret miserae prolis, et suam
Ita praeparantur tempestates etiam fori,
Sit ut bonorum tandem aliquando aequatio
Juste fortuna rapuit, nisi juste dedit —

LIII **CURIOSUS.**

Homo curiosus appelebat auribus
Portae applicatis quo solet foramino
Clavis adhiberi, scire quid negotii
Foret hero, et famulae nuper ingressae domum.
Nullis indicus introrsum illi impetus
In portam vehemens, improviso quae patens
Ejus sic laesit nasum, erupto sanguine
Palam admisisse ut testaretur, neminem
Quod decet, et in famulatu maximum est nefas

LIIII **DUO CAPITALIA**

Oleum lucerna exuberans lumen necat,
Negatum, quem non creat, item non adjicit
Splendorem rebus, ad earum spectaculum
Ideo praesente sub fortuna strenue
Age, repellendo quod sit nimium, simplici
Prospiciens a virtute temperantiae
Tibi tuisque, quae fit scala per gradus
Ad paupertatem tolerandam viriliter,
Ubi capillitio sors ipsam se subtrahat

LV **FEMINA**

Qui philosophorum nomine feruntur hodie
Viri praeclustres, evexisse jactitent
Se masculorum ad dignitatem feminas.
Magnum est; easdem sed quod respicit viros
Triclaro, quae nescirent omni tangere

In capite statui, quae deberent ad latus,
Exasperatos et mollire gratia,
Matu compescere violandi limina
Gynecaei cum curis re domesticis,
Instinctu pacis, atque consuetudine
(Amare potius quam timere quae docet
Leges ex instituto matrimonii)
Totum hoc causas accumulat in contrarium
Tantae novitatis: ne fiat praepostera
Eventus gratulatio mirabilis
Paratu, sed naturae minus idonea
  Ego aestimator feminarum ab indole
Laudo pudicas, arrogantes negligo.

LVI

NATURA RERUM

Parentis qui naturae scrutantur sinum,
Et ejus indagando tentant intima,
Quaerant ubi consistant ne facundia
Circa secreta partu se contaminet
Doctrina, mutet et intellectum malitia
Brevis est ab imo ad Tartarum descensio,
Ubi praecipitium confundit voragine
Oblivionis omnes arrogantiae
Modos, et formas infideles exitu
Ideo philosophi celebres pueris invident
Denique nescire quae sunt infra: nec redit
Fides, si curiosos deseruit semel.
  Jesus discipulos docuit hoc etiam suos
Iter ad caeleste regnum nam superbia
Ignorat, et innocentia pueri sciunt.

LVII

BELLUM

Gerenda sunt pro pace bella sed quis est
Qui de justitia belli det sententiam?
Deus auctor Orbis, et hominum consortii
Sudare jussit, uti nec sinit,
Suborta sulcis ne contaminet sata
Labes vitiorum, ceu genus serpentium

Congeries scelerum, licito quae quidquid libet
Antetulit, sola est justi causa praelii,
Sed non et belli diuturnae discordiae.
  Migrent ad arva domiti vi vacantia,
Fiant coloni destinatis finibus
Communione qua nihil expeditius
Est hodie, pacis in labore floridae
Deus emendavit naturae violentiam
Lege salutari reparabilis impendio
Curarum panis in sudore frontium,
Longe relectis spatiis agrorum, fretis
Rapide transmissis, servitute perdita.

LVII. VIATOR ET BAJULUS.

QUIDAM peregrinus ab Helvetiae jugis
Amoeniores venit ad Italiae plagas
Solo praepingues, et vinetis fertiles
Ingressus urbes hinc celebratissimas
Ædificiorum mole, et rerum copia,
Sed more profligato civium, impia
Jactari verba sensit in numen Dei,
Ejusque Matris, obvia consuetudine
— Impune fit hoc apud vos? — dixit bajulo
Ejus gestanti sarcinam. — Libere agitur: —
Respondit ille caecus ob arrogantia.
Peregrinus locorum tunc felicium
Tepore caeli, et ubertate fructuum,
Invectus est in hominem hac contumelia.
— Canes ingrati nutrientibus! manum
Vos largitoris vere mordetis Dei. —
  Ecce hic quomodo nos vincti vitiis, vincimur,
Metu perempto legis e licentia.

LVIII LIBERTAS ET ÆQUALITAS.

QUAE tandem est Libertatis soror Æqualitas?
Ea quae pervolitat nomine receptissimo
Loca, principalis chartis et praescribitur
Natura gestat geminos, nec parit pares

Utcumque similes faciat a capite ad pedes
Major ab ingenio, ac viribus, et magis intime
In coetu singulorum fit dissensio
Inest sed cuique maxime mente, et pectore,
Huic et medentur prudens ratio, vinculum
Civile, denique Crux onus patientiae!
Viget libertas circumsepta legibus,
Religione socia: tamen ut aequalitas
Officiorum compede possit probabilis
Videri, fallit spem convictus civium
Habentes inter, non habentes et rei
Quod sit commune privatim vel publice
Littera sic lex fit, et crimen possessio
  Tertius invadens tunc acinace dirimit
Certamen, et humi adfigit quos servos facit,
Ut in sudore frontium bene vivere
Reperent agricolae male nam cogitant nihil

LX. AQUILA ET OSTREA

Omnis modesta si vir diligentia
Humanitati tribueret quod est suum,
In mare scientiae praecipites Icaros
Minus haberemus, et inesset prudentia
Scriptoribus, quae regeret raptos impetu
  Aquila sublimem nubibus intulit ostream,
Inde ut devexam frangeret, apertam et sibi
Tolleret, edendum bolum stomachi nobilis
Monitum quapropter, lector, te multum volo,
Mirabile suspiciens imitandum quod est
Sane, ceu filum Ariadneum, ne deseras
Te separato nam sic a consortibus
Viae, vitaeque, sterile fiet litteris
Pensum quod exigendum tradidit tibi
Exemplo ut esses subsequentibus, Deus

ALOIS. CHRYSOSTOMI FERRUCCII

Fabularum Liber xiI.

AD CONSTANTINUM DE TISCHENDORF v. cl.

Tischendorf, alta mente qui spectas polum,
Rerumque divinarum doctrina potens,
Ad unguem exactos summa diligentia,
Simul eruditione litteris pari,
Remotae das antiquitatis codices,
Tuae prodit libellus in spem gratiae
Extremus, qui te vult honore prosequi,
Et dedicatis exornare versibus
Hic, si voluntas memor et grata quid potest.
  Omnes tenemur Bibliis, ut anchora,
Disciplinarum ne fiat naufragium
Fides probatur castigato examine,
Ratione praevalente sed divertitur
A caecitate, quae corona fit spei,
Si parvulorum nos evadere sit pares,
In Christi verbis, exemplo et imitabili
  Ideo sunt scopuli, quos vitare fert opus,
Opinione sustentetur quod virûm
Commentis obstinata, et studiis partium
Quod vi consistat, nec tueri se velit
Amore summum pariat quod miracula,
Humanitatis praeter usum et ordinem
Quod belli scelus anteferat innocentiae
Pacis luxurie sumptuosum quod domos
Mutare tendat, funditus et pervertere
Fandi et nefandi quod sperare judicem
Deum interdicat in ore alterius seculi,
Inferi abysso designatos per fidem
Vivere divinis consecratam Bibliis
  At vos admoneo, pueri, quicumque dabitis

Operam quibusque rebus, haec pericula
Perditionis ut in stadio terrestris viae
Semper caveatis, veritatem hanc unicam
Compendio habentes totius scientiae.

PROLOGUS

Quaecumque fiunt veritati proxima
Commenta, finem saepe eludunt utilem
Humanae societatis inter dispares
Indole naturae, et nervis et potentiam.
Hos tamen aequales faciet, post stadium breve
Pace sepulcrorum mors matura levamine
Qui spem futuri minuunt insolentia
Loquacitatis, habeant, quae toties sibi
Mala imprecantur, exitu cum pessimo!
  I, puer, et hoc tuere te narthecio,
Ne sanitatem amittas mente, et corpore
Quantumvis rationis pertinacia
Graviter iniqui se gerant discordia
Opinionum, pietatem ne desere!
Illud salutare Dei quod portenditur,
Est Christus, vita legis exempli fide,
Et veritas, inconcussa Cruce radiellus

FABULATOR AD LECTOREM

Audio, ta fieri fabularum copia
Fastidiosum, lector. Hic sunt fercula
Secundae mensae, nobile post convivium
Philosophorum, acriter qui de praestantia
Opinionum disputare nil timent,
Reginam earum dum virtutem negligunt.
  Tu sapiens supra numerum, finem respice
Flores ut areas, vivis ut aeger senex
Cortice rugoso sustentatus impleas
Annorum seriem, minima consonantia
Eventus cum spe, votis semper manibus.
Deduc te vita, medicabile ceu pharmaco

Discidium sit animae, et protervi corporis.
Sume hinc quod remedi tibi stet in compendium
Si vera sum locutus, emenda malos
Mores; si falsa, corrige me temerarium

I. EPICURUS ET SCHOLA.

Miratus est Fabricius valde, a Thessalo
Cinea postquam audivit, Athenis vivere
Quemdam docentem servire voluptatibus,
Harum in servitio summum ponere et bonum
Curius, et Coruncanius hoc a memoria
Philosophorum relaxatae miraculum
Doctrinae, ac vitae optabant, ut Samnitibus,
Et ipsi Pyrrho notum, persuasum et foret,
Quo vitiis indulgentes, mutarent fidem
Virtutis, facile subjugandi mox simul
 Desiderata jamdiu fit calamitas
Hodie ruinis cognita, quae premit malos,
A cathedris ut deturbet pestilentiae,
Del et contritos, ceu frumentum sub mola
Tale quid in quemnam caderet, sic posse breviter
Consummari sic valide, sic et funditus,
Ætatis ut gallicinium quasi sit novae?
Scimus, spectamus, contemplamur, et angimur,
Nec tamen audemus declinare de via
Perditionis, et a progressu desistere
Doctrinae, quae nos vermium ad putredinem
Ocyus adductos, quam naturae sors ferat,
Originum novitate confundat Chao

II. AD PRODICUM

Senex doctrina illustris vita illustrior
Salutantes habebat multos obviam,
Sed ignorabat qui vel quales hi forent
Admonitus ille ut officium rependeret
Quibusdam ignotis (ambulabat nam immemor
Civibs usus) protulit hanc sententiam

64

— Tria vivis hominum sunt ubique tempora,
Pueri nam nos nec noscimur, nec noscimus
Ast adolescentes noscimus, et vix noscimur
Gravamur annis, tunc et innotescimus,
Ignorantes eundo quibus occurritur —
 Te nisi saluto, Prodice, ne succenseas,
Parce sed aetati! quae me contrahit oculis.
Fortasse meritis teque exaggerat tibi

---

ni

ROSSINIUS ET TIBIA

Vallis reductae personabat in angulo
Inter pastores aliquot biforis tibia
Sub imminentis lunae liquido sydere
Omnia tacebant, praeter aquae volubilis
Vim, quae tenoris murmure fundabat melos
Notavit puer, irrepsit et Rossinius
Per hunc fere meatum in regna Musices,
Ab artis veteris emicaret ut situ
Magisterio naturae princeps omnium —
 Mirum est, Fabricio illustris antea domus
Russiniorum (sic amabant scribere
Colinioiano cogniti de stipite),
Avito stemmate quod lusciniam praeferat
Rosae insistentem, augurio praedicabili

---

nil.

COMICUS SENEX

Plures commenta intulerunt de Rossinio
Lyrae magistro, conditore vel novo,
Vel obsoletae instauratore musices
Calumniari quidam et ausi sunt eum,
Movere saxa numeris qui posset suis,
Silex et immisericors esset pectore
Ea balatronum vox invaluit, nomini
Infesta noto, Sol ubicumque radiis
Illustrat Orbem, Nox ubicumque et civium
Coetus nocturna convocat ad spectacula.
Ego admirari solitus conterraneum,

Combibere et auribus ineffabiles sonos
Coram malignis nescio conticescere,
Nec mihi fas duco: sic enim desiderat
Vetus amicitia vel post cineres vivida
  Plerumque, posse qui desperant vincere
Sublime ingenium supra captum, vel fidem
Summis et imis communem mortalium,
Multum latrantes ejus ad sculponeas,
Vestigant, talos laedere si morsu queant.
Sic positam turrim fluminis oblimant aquae
Semper inutiliter, namque mole stat sua,
Ridet frementes, ridet et tumidas simul
  An qui naturam prope redimere debuit
Ab artificis depravantibus ambitu
Melos divinum afflatu, jucundum modis,
Ut e theatris cantus delectatio
Eliminaret somnum infusum naeniis,
An hic vacare officiis etiam debuit
Civilibus, vel potuit in discrimine
Opinionum inter se confligentium,
Belli pacisque rebus incertissimis?
Valeant! quicumque talem et tantum carpere
Mordaces audent dentibus elusi canes,
Quaerant et alio quod se porrigat minus
Hoc osse durum defixis confringere.
  Ætas revertetur inimica malitiae
Obliterantis omnes excellentias,
Demersa fundo misere ut jaceant omnia:
Tunc expeditus et nebula Rossinius
Replebit ora, habebit laudes omnium,
Rursus et invidiam luce confundet sua.

MUSCA ET CRABRO

Crabroni musca delectata compare
Succubuit obstrepenti prae summa fame
  Fugiat incauta femina vulgares procos!

---

vi

CUCULUS.

Iners, et ineptus cuculus inter alites
Nidis alienis ova deponit sua,
Nobilibus ut se jactet incubantibus
Avium de numero, nec labore se terat.
Scriptores inter hodiernos sunt plurimi
Qui delectentur curas, et incommodum
Limae deferre patientibus: id optimo
Quod fit delectu passim, nec fide pari,
Sic otiosi vanitate nam tument.
Scriptorum varium genus est in praesens legi
Sunt qui contendant, sunt qui distineant idem
Illud non explicabili vigilantia,
More Sybillarum, maneant ut apud posteros
Bene castigatis cum libellis carminum.
Eorum sed sunt ulli qui possunt legi,
Ulli etiam debeant, vivendi ut libere
Cognita sit ars, nec impedita vinculis
Opinionum Veritatis hostium.
His medius censor faveat praestolantibus
Perenne nomen a justitia temporis
Post se futuri sibimet permittat alios
Maturitate insanientes gloriae.
Praecox nam fama carpitur ab aequalibus,
Nec vacat invidia, nisi qui vivet mortuus.

---

vii

THESAURUS ET BOVES.

Stabat thesaurus in boum praesepio
Occultus. Advenere qui ligonibus
Depositum latrocinii defossum darent
Sub noctem mediam. Tunc mugire sed boves,
Totamque rusticorum misceri domum
Metu rapinae. Fit concursus ad locum,
Fuga latronum, praevalentibus aliis,
Boum qui gratia, potiuntur edito. —
Minima de causis eveniens, ad inscios,
Nec exspectantes transfert quae sunt munera

Sinistra sortis. Facinus conscientiam
Gravat, et dat eias pedibus infusus timor.

VIII. ULYSSES ET ADOLESCENS

Quidam adolescens coram Laertis filio
Maleparta dicebat adeo perhorrescere,
Eisdem ut antaferret ira perditum.
— Convenit aetati scilicet hoc isti tuae,
Ulysses tunc reposuit: par sententia
Pubescentibus et annis odrisit mihi.
Dedit ingenuitas sed prudentiae locum,
Omnibus in rebus hic ut innotesceret,
Verbo, non opera dirigi negotia,
Quae desideratos deducantur ad exitus —
Ludos puerorum tollit adolescentia,
Amores juvenum subvertit virilitas.
Virorum ambitio in senium fit placabilis.
Sic indoles mutatur, et nulla est fides
Ubi experientia summo consistit gradu.

VIIII. TROCHUS ET TURBO

Trochus rotatus valide, torto turbinem
Sub verbera, recta dum properat, male afficit,
Fortiter et ictum gyro dejicit a suo.
Quidam notavit, ut monaret, apud peras
Vim secare subita vi, quam ceteris
Possit nocere. Civilis consortii
Natura haec est, ut alter debeat alteri
Servire officio. Lex capit jus omnium,
Officia singulorum ratio dirigit,
Quae dum transit in habitum, *mos audit publicus*.

X. HIBISCUM ET ARUNDINES.

Hibiscum molle texendis idoneum
Fiscellis rusticarum exercebat manus
Interdiu puellarum sub pergula

Invidit illi arundinetum proximum
Freniendo. Accepit sensum, et una virginum
— Induite, dixit, aliquam lentitudinem,
Palustre genus, agendo vos demissius,
Sic instrumentum ut evadatis utile —
— Negat natura. — Tunc accessit villicus,
Arundines et caesas a radicibus
Fecit quadrifidas ferro, ut flexiles forent
  Comes est invidiae saepius superbia,
Quae non recusat quidquid facere et perpeti
Vel adversus naturam, dummodo superet

XI. SCOLOPENDRA, STELLIO, ET RUSTICUS.

Laesus ob octipede scolopendra dum quaeritat
Modum remedii seminudus rusticus,
Incidit in stellionem, aestate maxima,
Qui duplicavit ei vulnus, et periculum
Tunc ad lyristem subiit se traducere,
Mederi talibus edito qui scit sono
Tenuit et saltitando quid levaminis
Per omnem vitam paralyticus at exstitit
  Incauti plures libris a recentibus
Referunt legendo velut ictus serpentium,
Migrantes vice perpetua ab uno ad alterum
Risu concluditur res plerumque, sed agit
Interius pestis omnem laetitiam fugans,
Moerore, et angore miseros quae conficit

XII. NOCTUA, HIRUNDO, ET GALERITA

Breves edere volatus solita noctua,
Quisnam pulàsset? provocavit hirundinem
Determinari cum re tempus, judice
Galerita, debebat Hirundo — spondeo
Ad experimentum alarum mane me novo,
Dixit, venturam — Ego tenebrarum sed egeo
Ait noctua. — Mihi commoda est meridies —
Galerita profatur conventu tertia

Quaeque repugnabat, in rerum praesentia
Enixe contestando naturae suae
Necessitatem. Sic conveniens nemini
Tempus stultitiae noctuam redarguit.
  Quicumque excultis floruere litteris
Bene judicantur tempori adfixi suo.
Odio est eorum inter se comparatio.

---

xiii. TAURUS ET JUVENCA

Taurum laniones frustra junctis viribus
Trahere ad macellum conabantur anxii.
Tunc aliqui cogitârunt antecedere,
Juvencam agentes hunc desiderabilem.
Sic insperatae mortis et inivit viam
Minime placatus antea violentia.
  Periculosum est cito, vel temere credere,
Humilis exemplo tauri amore perditi.

---

xiiii BUBO ET RANAE.

Gutture sustentans aliquo intervallo sonum
Bubo dolebat multitudine sic premi
Coaxantûm, sua vox ut iret perdita.
Una sed earum protulit a stagno caput,
Ut declararet se, consortes et suas
Posse importunas esse cantionibus,
Sed non ferales audientibus. Stetit
Ales, et obstupuit tunc curax silentii.
  Fabula poetis est notanda, quae notat
Ex instituto anxiferos, et tragoediis
Ita luctuosos per theatra, mediocrem
Donare venia praestet ut comoediam.

---

xv. REMEX ET PUERPERA

Necessitatum maxima divitias parit.
Remex addictus operae Benacum super
Phaselum agebat: mulier hic utero gravis

A viduitate locupletis connubii,
Brevi labore geminos in lucem edidit.
Sic insolenti casu remex arbiter,
Et vas salutis utriusque sarcinae,
Ita se probavit diligentem, ac prosperum
Eventu, mulier solum ut conscium rei
Consortem optaret, atque haberet alterum
Humili de gente juvenem, magno animo sibi

XVI. VENATOR ET COTURNICES.

Mane coturnices summo venari pater
Trepidus agebat cum sequace filio
— Pede tacitus procede, linguam contine,
Fili, dicebat; incruento fit dolo
Nam posita haec res est omnis in silentio;
Neque vi proficere essat — Equidem penuria
Loquacitatis maturentur res novae.

XVII. ERROR ET FUROR.

Errore peccant homines, et furore sunt
Pares animalium. A ratione recedere
Sed pejus, quam carere, est matris origine
Naturae, prudens quae nos admonet fuga
Periculorum nil tentare quod levet
Reginae auctoritatem conscientiae.
Ubicumque heroas comprobant pericula,
Bene superatis salebris, et obstaculis,
In se recedit, coram ipsis, humanitas.
Sic limax redit ad propriae tutelam domus,
Iter institutum siqua suspicio mali
Intercipit, et tardigradae dat causam morae.
Omnes famae rumores post victoriam
Vulgaribus receptam ab insolentia,
Pax vincit prelio, freta moribus bonis

XVIII. PLEBS ET VIR CONSULARIS.

Apud plebejos intercedens pacifer
Demirabatur consularis vir notae,
Quod minimi fieret gestu, voce, pondere
Auctoritatis, desperatae ab omnibus
Sic, ut sibi prospicere deberet fuga,
Et in latrinis quaerere propugnaculum.
Haec est quorumdam temporum prosperitas,
Libertas ubi divertit ad licentiam.
Consulto gemma nunquam inducitur luto
Imprudens id qui faciat, merito speratur

XVIII. ALES FAMELICUS

Habebat alia unde sibi prae ceteris
Gauderet, esca nihil quotidie data,
Tamen adpetebat alienam Supervenit
Hinc inde qui majore rostro tolleret,
Omnes vagantes facaret et propter cibum
Fabula declarat, invadentem proxima
Exemplo praevalere detestabili,
Ut inquieta diruat aemulatio
Pacem civilis ordinis, et rerum statum,
Jactura singulorum, opprobrio sui
Canorae veritatis nec ima depudet
Minimi momenti homuncionem, nemini
Servire solitum prae salute publica.

XX. CICERO ET APOLLONIUS.

Molonis filius aderat Apollonius
Ubi declamabat princeps Cicero copiae.
Laudabant plures, hic moerebat invidus.
Moleste id ferre Cicero sed Apollonius
Talibus occurrit · — Ego quidem cum ceteris
Facio, tuam miratus eloquentiam
Tamen expilata miserari de Graecia
Coram te, Marce Tulli, succurrit mihi

Eloquium, et eruditio nam quae suae
Fuerunt argumenta praeminentiae,
In Romanorum transtulisti tu penu,
Grajos ut superarent hac etiam gloria. —
 Pulcrum est dare operam Graecis aliquam litteris,
Dignum est Latinas colere, et intus cognitas
Habere: nam duo continent amplissima,
Rei salutem in libertate publicae,
Et majestatem culminis imperatorii.

XXI

MUSCA ET VERMES

LAEDEBAT musca vermes a cadavere
Disseminatos per regnum putredinis,
Inultos insimulabat et impotentiae
Huc illuc pervagata, semper et evolans. —
 Sunt circulatores, poetas quos forum
Celebrat, favore ac plausu circumstantium
Ea musca quanti sint, vel quales exprimit
Inter mirantes faecle similes vermium

XXII

CANCER, LEO, VIRGO, LIBRA, SCORPIUS

SCORPIUS et Cancer decertabant ictibus
Nescio qua lite circa limites domus,
Caelo qui constant partibus justis minus
Virgo intercessit Libra, justitiae metu
Ambos placare insistuens spe praepostera.
Leo supervenit, bicipitem et utrumque pedibus
Calcavit graviter, nec contrivit, viverent
Infirmi ut viribus in pace necessaria —
 Biceps sic regitur civitas vi, non metu,
Ubi deridetur scripta legum auctoritas.

XXIII

FELIS, CATULUS, ET MUS

DOMINUS alebat aliqua diligentia
Felem et catellum contubernales domi
Stabat mus ex adverso patiens carceris

Oculis ardentibus, candidus et in pilis,
Quales circumferuntur ad spectaculum
Peregrinitatis, atque mansuetudinis.
Absente domino, cogitavit bostium
Par helluonum bolo tam raro frui,
Valida queis lata cavea bis, ter, et quater
Dissolvit se, refixis filis ferreis.
Amborum tunc aviditas concursu patet,
Mox indoles naturae aversa fert eos
Fremere, et incendi torva tuentes invicem
Unius individui qui praesumarent
Hinc inde partem. Trepidantar, sed illa mus
Oculis ardentibus, in pilis et candidus
Evadens, tecti emicuit in fastigio,
Vacuos et praeda sibi reliquit aemulos. —
Voluntas in diversis eadem, quae pari
Sit appetitu, voluptatem distinet,
Aut etiam eludit, hujus ut in re fabulae.

---

xxiii. ANTISOPHISTES

Apella luscus ex ingenio temporis
Nactus cathedram qua consisteret novus
Doctor discipulis, peregrinae scientiae
Res proponebat, vetus et omne quod schola
Staret molescens, pulsabat calumniis.
Interrogatus qua spe facinus fecerit
Contra institutum humanitatis, haec ait.
— Sua est cujusque aetatis in studiis via:
Brevior ad metam melior est ad gloriam.
Ego nec cathedra possideri jam volo,
Sed possidere cathedram. Jubeo me sequi,
Aliis qui valeant: jaceat haerescens pede
Quicumque meo dubitat in verbo tendere,
Doctrina perniox ubi naturae vim facit
Progressu rapido, servitute nec jugi
Disciplinarum ingrata lentitudine. —
Sic a lyceais exeunt miracula
Exemplis indomabilis arrogantiae,
Moribus, ut litteris, et perit humanitas

XXV. **RUPES ET PISCES**

Rupes immota videbat pisces aequore
Circa se varios quasi choreas ducere,
Desideravit et moveri, propriae
Deficiens a naturae primaevo statu.
Obstupuit Proteus, multi qui custos gregis
Ait — Facis hoc arguta jam nec serio
An irridere fluctibus te poenitet,
Quos das refractos mole consistens tua?
Si piscis fieres, multitudo aut piscium,
Ventorum, et undae tu ludibrium fores —
Haud aliter sunt monendi plures ordinis
In urbe summi, quos auctoritas vetus
Vulgo secernit, ejus et involvi luto,
Ac sordibus non dubitant contubernii.

XXVI. **ORATOR ET RHETOR**

Orator affirmabat, se nunquam loqui
Diserte posse sine multis praesentibus,
Celebritati serviebat nam suae.
— Placere paucis praestat aestimantibus
Meritum doctrinae — dixit rhetor inscius
Pronunciationis, sed paratior
Disciplinarum studiis cum modestia.
Quodcumque corpus umbram projicit suam,
Quas inter clari fit jactura nominis,
Opinionum pugna inevitabili.
Sic oratorum plurima est successio,
Eorum sed propagine brevis memoria.

XXVII. **SICARIUS ET FUR.**

Stabant in eadem poenitentiae mora
Sicarius manifestus testimonio, et
Fur maximis indiciis, sed nulla fide
Videntis in occulto qualia patraverit.
Inde innocentem se dicebat, judices

Et insimulabat iniqua de sententia.
Ex hoc sumebant animum similes qui sui,
Lavernae sub tutela vellent vivere.
Peccatur hodie contra conscientiam,
Contraque leges destitutas vindice,
Pudore nullo, et laude contumaciae.
Juridici conventus quia nosse singuli
Singula non possunt, patrocinio sistitur
Reus absolvendus, suffragantibus arbitris
Vel imperitia, vel misericordia
Perfricta fronte impunis ille perambulat
Forum, et Ieberna turba nil cavet nefas,
Putat et licere, fieri culpae conscios,
Dummodo non consiet, secum adductis testibus.

xxvii. SERPENS ET VULPES.

Prudentis gaudens nomine serpens venerat
Ad offam cantu magico: vulpes intulit
Se medium, obducens oculus et cauda cibum,
Propositque lapidem, quo laesus dentibus
Serpens dum queritur, vulpes obversa capite
Offam subripuit, sibi prospexit et fuga
Astuti sic incniicant se prudentibus

xxviii. CRUX ET DRACONES.

Imaginibus draconum urbis per angulos
Cujusque positis ore formidabili
A foeditate deterrere quemlibet
Veteres solebant, qui pararet mingere.
Nunc Crux officio deputatur huic, locis
Omnibus occurrens prava consuetudine
Sic exsecratum minime differt a sacro,
Eo processit et morum subversio,
Utrumque ut uno confundantur nomine.
Sed lolium profani non valent suum.

XXX

SOMNUS ET MORS

Momentum somni quis novit? quis impedit
Quominus irrepat tacitus, et omnem praegravet
Sensum vitalem cum sequace inertia
Corporis, et virium? Impetratus hic fugit,
Adest injussus, ratione nihil edita
Imago mortis est: tamen praetervolat
Somnus, molescans mors opus omne destruit
Formae fugacis, et dat escam vermibus
Eadem invocata multis infelicibus
Moratur adventare, et aerumnas fovet
Non exspectata immemores finis occupat,
Palam defossae condat ut terrae sinu.
Ergo libertas pacis, quia supereminet
Omnes a strepitu libertates cognitas,
Quaerenda est extra vitam: nam manet foris,
Revicturis ab obitu, ut pars sit gloriae

XXXI

PODAGER ET MEDICUS.

Dives laborans podagra intemperantius
Agit apud se: medicum sed adduci jubet,
Illico qui causam tollat aegritudinis,
Nam prae dolore stellas cernere dictitat
— Stellarum una est, quae capiti portendit tuo
Pessima malorum cum morte necessaria,
(Ait medicus) ni praesto sit jejunium
Magisterio salutis a capite ad pedes —

XXXII

CALIX ET DISCIPULI

Calix in medio circumstantium fuit,
Haberent urnae quem versatilis loco,
Ibi conferentes discipulorum nomina
Ad decernandas uni primas in schola,
Æquales inter studiis et merito pares.
Sors extulit quem ceteri optabant magis
Ut sibi faveret singillatim plausibus

Quapropter exceperunt hunc concordibus.
Modestus ille in tanta, ut ajunt, gloria,
Coram judicibus — cedo, dixit ultimo,
Quem dei depromptum sortionis alea —
Hac temperantiae vi schola sic floruit,
Extremum ut redisse puderet mox neminem

xxxii. CANIS AD TUBERES.

CANIS odoratu praestans it secus aggerem
Tuberibus persequendis instante domino,
Indagine qui vatebat antea leporum,
Et ovium perseverans in vestigiis
Tunc sibi dolendo propria de sagacia
Dicentem audivi: — Cogor ad officium suis,
Nec quod eam sic demissus, et agam gnaviter
Unguibus et rictu, mihi quid melius comparo. —
Humilitas in servitio ipsa haec est ingeni,
Vilia dum tractat, etiam si nitescere
Nequeant, nec ideo grata mercede fruitur,
Ferruginosae aetatis ut morem gerat.

xxxiii. VANNUS ET PRAECEPTOR.

INEST judicii species in vanno, rei
Qui rusticae pars est, sed inter ultimos
Usu, et labore. Quatit agitator strenuus
Hordea, minutis paleis vento datis,
Quidquid et infestat gravius, effundens solo
Praeceptor improvisus hac imagine
Lamentantes coërcuit per atria
Gymnasi pueros, matres et eorum simul,
Inepti studiis quia sint exules scholae. —
Date operam rastris, et ligonibus, manu
Praestantes vos! natura quos fecit leves
Ingenio, vel sic duros, ut capiat nihil —

xxxv. CAPER ET POPAE.

CAPER immolatus sub secespita popas
Fuga fefellit. Hunc deberi Libero

Nemo putavit aggressorem vitium
Fides Lyaei destituta vigiliis
Eo declinavit inde ab hac socordia,
Ipsos racemos carpant impune ut capri.

XXXVI. DISCIPLINAE RELAXATIO

Festivitas vernilis cum licentia
Eo processit apud veteres, ut integrum
Habere mensem vellet anno quolibet,
Perpetuae servitutis in solatium
Excogitata tunc subtiliter, et modis
Haud inficetis coram prolata domino,
Quasi retegebant quales dimissos manu
De grege servorum libertati traderat
Ingenii meritis, atque perspicaciae
  Nemo notavit, esset sed imitabilis
Annalis haec in pueris experientia,
Quae disciplinae praevaleret in scholis
Per constitutos impetrabiles dies.
Spondeo magistris expeditius id fore
Ad cognoscendum qua sint mente singuli
Discipulorum, quibus et ingenii viribus,
Praecedant ut cornuti, exemplo et utili
Trahant capellas, et ovium post se pecus,
Minimo labore vigilantis custodiae,
Semper ut immota cardine sit auctoritas

XXXVII. NAUTILUS ET PINNA

Nautilus ab hoste sospes esse dum studet,
Stetit apud pinnam, quae recipiens hunc domi
Nunquam exspectâsset hospitem habere perfidum,
Rependeret qui caede misericordiam
  Rabies habendi mores humanos dedit
Sic afferatos usu proditorio,
Ut sint qui laudent utile fratricidium

---

xxxvii

QUERCUS EXCISA

Dum secularis quercus icta securibus
Efflaret gemitu quidquid virium foret
Adhuc superstes sub rugoso cortice,
Adstabant aestimantes quanti veneat.
Ea postquam jacuit detruncata vertice
Frondibus et ramis, intulit vicinia.
Morae vix patiens, se lignandi gratia,
Quaesito jure, ut ajunt, in re perdita.
Sic ubi potentis unquam corruunt opes,
Domus et antiqua fenore ruinam trahit,
Reliquias a luxurie vulgus colligit.

---

xxxviii

ALEATOR ET ASINUS

Dives qui fuerat vir nudatus alea
Maris reliquias suscepit proscindere
Aratro, prae paupertie junxit et asinum
Hunc delirantem vitio sed stirpis suae
Ille admonebat fuste persaepe graviter
Tandem etiam melior monitor erupit asinus
— Ulysses hoc labore visus est semel
Insanus alius, tu sed es, me compare
Cessare praestat ambos, namque me sciunt
Omnes indoctum sulcos edere, nesciunt
Et te ferocem, rebus perditum et sciant
Dimitte me quapropter, et te comprime
Tecum ut reductus aliter consulas tibi. —

---

xxxix

MERETRIX ET MATRONA

Plerumque meretrix a matrona nil habet
Quo differat si vestis sit habenda ratio
Ejus fucata sed facies inluminat
Absentiam pudoris, qui vindex sedet
Fronte et oculis matronalis praestantiae.
Adolescentes quapropter vos monitos volo
Ut eligatis declinare de via,

Quotiescumque sit offendere more perditas
Mulieres, ita notandas impudentia.

XXXI VILICUS ET INSTITOR

SEDEBAT eruditus inforiunio
Vir captiosus in negotiis fori,
Sero quem sapere fecit poenitentia
Vilicus advenit, usuris salientibus
Ponere inescatus aliquam vim peconiae
(Nam pertinebant proxime ad centesimas)
— Cave promissis grandiel dixit institor
Qui terrae insistis, immobilium fidito
Rerum gravitati. Levitatem sed utilis
Quandoque lucri, semper et aestimabilis
A paupertate civium, et rebus datis
Pessum, his permitte, qui, carent dum patria
Urbe innotescunt per gentes cognomine —

XXXII ASINUS VOLANS.

TENTARE quod volatu sit mirabile,
Vel cum ruina fit, vel id risum movet
Reste trahebatur asinus ad culmen tholi,
Inde ut demissus alis adscititiis
Videretur volare multitudini.
Nodo resoluto sed praecipitavit asinus
Cum damno, et risu sic et utrumque tenuit
— Inter poetas quot eo utuntur Pegaso!

XXXIII ASINUS AD LYRAM

GEMEBAT asinus ad Parnassi regiam
Auritus exul adfixus radicibus
Montis. Eum conspicatus ab alto Pegasus
Dorso vacantem (namque Silenus aberat)
Se superimposuit huic devexus corpore, et
Totum occupavit. Tunc ruditu se dedit
Asinus timendum fit in aula Parnassidum

Motus; et hinc missus est filius Uraniae
Ad imum, qui referret quid novi foret
Redux ait, Pegasum depugnâsse cum asino,
Hunc et subactum sic inaniter queri
— Sed mater prae sororibus — quid erunt minae,
Dixit, asini, si questus sunt hujusmodi? —
Quare posuerunt assumptum ad latus lyrae,
Monitor qui deterreret uti nescios,
Dum prae futuris diligunt praesentia
Pro veritatis libero praeconio
Adulari suscipiunt et pecunia.

XXXIII. IRIS ET PARELIUM

Heroes quia dissentiunt ab ordine
Humanitatis, ut sint admirabiles,
Non sunt ad usum convictus domestici
Nemo parelium grave sustinet oculis
Iris sed a colorum continentia
Recreat, offensione nulla sensuum,
Et pacem auspiens parturit felicibus

XXXV. PILEUS ET AQUILA

Cum fascibus et securibus in medio fori
Sublimis arbor pileato vertice
Stabat in opprobrium exsecratae tyrannidis
Aquila purpureo nil colore territa
Rostro corripuit pileum, et egit altius
Quam quis videre posset lynceus oculis
Fuit qui despiciens admoneret — Heus! viri,
Æquare jura qui paratis civibus,
Insigne vestrum quaeso, cur sic tollitis,
Omnes ut facile vincat altitudines,
Odio quam habetis, aquilae ut sit propior? —
Libertas in viminibus demissa est magis,
Ideoque nunquam detruncata fit minor
Capite, quaecumque vento sit violentia
Haeret libertas virgulum radicibus

Apex ubicumque fodies est superbiae;
Servire vilis jam nec est libere agere.

XXXXVI VIOLA ET VACINIUM

Superimminente viola de racinio
Paris coloris simul est vios conqueri
Lalis sub foliis semiclusa cespitis.
Consolaturus eam dixit juvenculus,
— Odor pudoris tecum habitat: hunc negligunt
Legentes ejus floris altitudinem,
Te persequuntur studiis, quem desiderent
In humilitate suavitatis consciam. —
Parcant efferre se, custodes et sui
Puellae sint! exemplis nec superbiae
Fiant in urbe circa se vigiles minus

XXXXVII BARBARIES ET IMPIETAS

Sunt fines operum pariter et subtilium
Opinionum, sed eorum procacior
Est ratio vis nam rebus imperat exitum
Opiniones quae plerumque exasperat
Deus ergo intersit arbiter! quandoquidem
Bellum, et ruinas parturit obstinatio.
Impius heu! fit qui sic elat superbiam
Mentis, eam ut non dimittat ad pedes Dei
Tunc barbaries exseritur in contrarium,
Flagello ut laesae majestatis irruat,
Penitus deletis hostibus et reseminet
Evento quod civile fiet prospero
Nova progenies a restitutis legibus.
Sic per barbariem revirescit spes optima

XXXXVIII DISPAR GENUS

Æquales omnes piscatoris filias
Dote antecellens placuit pulcritudine
Praefecto classis, ac orae maritimae

Origo sed servilis erat obstaculo
Sibi despondenti nuptias. Hic hanc liberam
Ut faceret, statuit omnino vacuam bonis:
Ea sed deserta tunc praeripuit se fuga,
Formae ne fieret alterum naufragium.
Mox reflorescet alibi dote, et gratia

— — —

XXXVIII. **SORS CONJUGALIS.**

Ex lausi veteri pluribus est cognomine,
Hujus ut in verbo statuantur connubia.
Plerumque inauspicato, et spe praepostera
Pater instigatus ab importuna conjuge
Illustri ut genero destinaret filiam,
— In hoc immo (respondit) effoetum genus
Desuetudine virtutum singularium
Officiente nimia majorum gloria —

XXXIX. **ANULUS ET PISCATORES.**

Scapha litorum solita circumvertere
Piscantes ubi se per oram litoris
Concha interceptum susceperunt anulum
Satis explicati sub lentamine pretii
Lis orta est in quem cecidit sed sortitio
Ita praegravari sensit eo se munere,
Secum ut insomnis ageret semper, et anxius
Ideo suspendit scopulis hoc donarium
Ut Panopea, germanarum vel aliqua
Nereo prognata forte recipiat suum,
Securitatem et illa vacuus auream.
Paupertas cum labore quam sapit magis
Sorte improvisa! paucis aestimantibus
Quanti sit pax in vita, jam nec otium

XL. **CANCER ET TORPEDO**

Obliqua tendens cancer, in torpedinem
Incidit, electri liquidi praepotentia

Reformidatam piscibus, ac testaceis.
Biceps sed ille minimi duxit indolem
Ejus fulmineam, potuit qui divertere,
Tulit et incursu fieri semimortuum —
  Habemus hodie confligentes dispari
Natura, temeritatis eodem et exitu

LII **MYRICAE ET JUNCI**

Myricae sterdes incurvari nesciae
Confertim cogitarunt de re juncea
Longe lateque per paludem didita
Plane exstirpanda, vi fecere et ubibi
Palus sed alebat obstinatius suam
Infirmabat et humore audaces aggredi
Contra jus succrescentem multitudinem
  Fabula narratur conjuratis fortibus
Humiles exterminare praevalentia
Nam major in debilibus esse copia
Solet foeturae quod si possent assequi
Usquam unquam fortes, ut periret funditus
Ipsi continuo se destruerent invicem

LIII **FONS ET PAGUS.**

Ire inscientes, alii quam monstrant, viam
Tutius est, solos quam tentare quod novum
Possit videri prospera experientia
  Pagus apud collem fontis aquis illimibus
Gaudebat obsignati, ne quis invidus
Mutaret haustum limite saluberrimum·
Ideo celebrabatur ostentu sacer
Venit trabali terebra qui feriens solum
Aquae beneficium amplificandum diceret
Puteo saliente scatebris a reconditis
Tunc aruit ex invento fons et copia
Salubritatem perdidit palustribus
Contaminata venis, in contagiom
Pagi, qui felix fuerat antea modice
Aqua erogata quemlibet in usum domus

LIII

LUPI ET OVILE

Luporum globus ovile facile pervium
Ingressus, abstinenti tentavit fame
Quid impetrare pecoris a custodia,
Direptione videretur ut inde facere
Aut jure, aut juris specie, vi novissima.
Responsum exivit, canibus adlatrantibus:
— Ignobilis non esset in victoria
Scelus injustitiae minus a conniventia,
Accederet documento si patientiae. —

LV

POENITENTIA.

Exercitata scrapta contubernis
Cujusque permoientis ad fastidium,
Deserta formae munere, et adulantibus
Venit ad tribunal serae poenitentiae.
Plures ridebant. — Quid ridetis, impii? —
Judex reponit sacer. — an non et Magdalis
Dilexit multum, multos post amasios?
Multum sed illud, in salutem quod fuit,
Habitu mutato cecidit in dignissimum
Ideo quae se resumpsit a libidinum
Diuturna per pericula praevalentia,
Divinam, amoris merito, retulit gratiam —

LVI

MULIER ET PROCI

Sagacitatis numeros in mulercula
Non invenire vigiles dicebant proci
Foribus exclusi, nec delectu liberi.
Omnes perfusos gelida mulier denique
Dedit e fenestra, spe dejiciens singulos.
  Agentes vi sese plerumque sic habent
Derisione plectitur insolentia.

LVII

SCARABAEUS ET ROSA.

Rosa scarabaeum necat odore sic cadunt
Insidiae coram numeris innocentiae,

Vel si succumbat etenim sancte nomine
Fit, suffragatur ejus et splendoribus
Calumniator perditus nequitia.

LVII

SOL ET VIRTUS

Obscura rerum illustrat, simul ac exserit
Se Sol, confundens et tenebras lucide
Mane renascente sydera, sororis suae
Globum nitentem cogit erubescere.
Quid est quod inde veritatis colligat
Cultor fidelis, indagator et intimus,
Ut sibi prospiciat per vicissitudines
Vitae multiplices? Æstimare maximi
Virtutis libertatem, minimi cetera
Habere: nec proximitas ipsa sanguine
Obstet magnanimis, praecedente Regulo

LVIII

LIBERTAS ET LICENTIA

Circumsistebant juvenes provectum senem
Aetate in annos octoginta, floruit
Qui conclamatae libertatis tempore
Trans alpes a Francigenis omnium egentibus,
Etiam bracarum, fortunate audacia.
Ab eo petebant constipati discere
Tandem quid esset re, sic trita nomine
Vel dos, vel virtus semper in suspiriis
Et votis exspectantium, nunquam in bonis.
— Hamus est (ait ille) veteratorum qui manu
Trahit ad servitium dominos incautos nimis,
Vel imperitos innatare fluctibus
Maris inquieti. — Magno sic periculo
Syrtis libertas, gurges est licentia

LX

CALUMNIA

Calumniari, novitas est volentium
Sibi comparare ex odio quod quis possidet
Vel dote ingenii vel fortunae munere

Hi celebri perfidia velous dirigunt
Linguae, vel calami, quod siquando remedii
Vi consuatur, ignominiae non deest
Testis cicatrix indelebilis loco

LXI. SENEX AD FOCUM.

Quidam canutus senior servabat focum
Ibant exterius juvenes compressa globis
Nive se frequenter impetentes invicem
Venit ad fenestram incautus, ut reprenderet
Molestos a clamoribus, et periculo
Vitreae tutelae defendentis frigora,
Ictum et excepit buccis inflatus gravem
 Quantumvis id fortuito factum dicere
Quis possit, est prudentis, se silentio
Tueri coram insanis, et dare tempori
Spatium cavendo, detonet quo nubium
Tumor, et procaces damno resipiscant suo

DE FINE FABULARUM

An unquam fiet finis hisce fabulis,
Culices quas appellare liceat temporis,
Immurmurantes auribus, et aculeo
Acriter infestas gregibus aeque ac regibus?
Quocumque nomine sint habendae munere
Honestae libertatis se functas velint
Ingenio, et opera posteris probabili
Chirurgus immisericors conferi utiles
Plerumque curas confidentibus sibi
Ego fabularum non infelix conditor,
Contage sensus qui laborant intimi
Nisi reluctantes sint, ut revalescant, ago
Id nisi succedat, eas adhuc dissemino
Meae voluntatis in memoriam, proxime
Ut guttas olei per diluvium, perfidae
Aetatis inevitabile sub naufragium

APPENDIX.

I HOMO PACIS

Quid sit pace frui, plures nescire videntur,
  Exterius positam namque tenere putant
Qui sapit, aedificat sibi pacem corde sub imo,
  Ut radice tenax, usque serenus agat

II MELEAGRIDES

Cristatae breviter, pennis stellantibus albo,
  Ore revertentis saepe capace soni,
Ceperunt nostris Meleagrides esse receptae
  Urbe et agro, quamquam vi, strepituque graves.
His ego femineum conferrem vulgus earum,
  Quae jus perpetuae garrulitatis habent,
Cumque mora officii careant cujusque, videntur
  Omnia complecti semper hiante gula.

III PEREGRINITAS

Gens nova, gallinae cum gallis more gigantum
  Adstat ab externis cis mare vecta plagis
Mirantur plures, queis sunt nostratia nauci,
  Et curam veteris deseruere chori
Interea nova gens Auroram rauca salutat
  Qua voce audiri bufo per uda solet.
Quid grave gallinae crocitant, pullique resultant
  Ex ovis qua vi dissecat unda fretum
Invadunt sata, nec parcunt, ubicumque sit esca,
  Unguibus ac rostris, perniciemque trahunt.
Non ideo minus est in honore aliena propago
  Cedite, gallinae, stirps Patavina, meae
Me tamen exstincto, patriis discedite ab oris,
  Vivere qui videor vestra per ova mihi

IIII ROSA

Quae volitatis, aves, flores ne tangite nostros
  Plurimus hic habitat vertice gratus odor
Est rosa, sunt comites, mediis quibus illa videtur
  Regina optari, quin et amanda coli

Adjuvat hunc splendore color captante favorem
  Omnibus e pueris, virginibusque simul.
Nos sumus e numero, nos advigilamus eidem,
  Ne capiat damni quid redolente coma.
Vae! si decidua est, vel cum demittit honorem,
  Quo gaudebat apud sepia decenter hians.
Quare vos moneo, procul hinc estote, volucres!
  Nam capite, aut alis vos male habere foret.

v. PHILOMELA ET HIRUNDO

Dum queritur philomela sub arbore, bissat hirundo
  Culmine sub tecti, rus habitantque meum.
Ingenio dolor est peracutus, et audet in illis
  Fingere fortunae quod sit imago malae.
Hinc ego moesto sequor, luctus interprete versu,
  Conjuge dum careo, pignoribusque meis.
Quid sit amare data, et raptis adhibere querelam
  Semper inutiliter, sentio, nosco, scio,
Carmine et interdum fateor. Juvat esse poetam
  Hoc uno: res est nam diuturna dolor,
Arte exercendae vitae meliorque magister,
  Quam sit laetitiae vox, hilarisque sonus.

vi. OVES ET CAPRI

INERMES laudantur oves: ab origine compos
  Barbae capripedum sordet ubique genus.
Vellere molle pecus placet, hirsutumque pilorum
  Vi minus in pretio est, namque potenter olet.
Sed nunc ire capros quis crederet ante receptos
  Molle pecus? generis nec gravis obstat odor.

vii. FELIS ET CANIS

SAEPE diu mecum versavi, gratia quare
  Esse comes felis, nec velit esse canis.
Indiciis sincera fides se prodit apertis,
  Blanditiis nec eget, ut videatur amans.
Sunt amor atque fides in eadem luce locati,
  Alter et alterius prosperitate viget.
In tenebris exercetur crudeliter illud
  Muribus horrendum, mortiferumque genus.

Felis adulando praeit, et blanditur, atrocem
  Ne dicat, siquis nocte patrata sciat —
Hypocritae sic prospiciunt sibi melle loquendi
  Post occulta dolis, et truculenta mala

VIII. ## ANSERES ET CYGNUS

Anseribus mediis olor insanire canendo
  Dum vult, a strepitu perditus migrat aquas
Et quamvis collo editior sit, sospes ut iret,
  Occultare caput debuit amne fugax —
Immolat ingenium sibi se, dum servit, eundo
  In laudes procerum, fert opibusque mori

IX. ## MACTRA

Nomine mactra feror, quia do magis uncta farinae
  Pondera, commixtis convenienter aquis.
Dives inexhausto quare sum facta lucello
  Arcula pistorum semper alenda foro,
Donec sint fures pistorum laude bonorum
  Queis instrumentum sit malesuada fames

X. ## TRICLINIUM

Qua duo discumbunt mensa, tibi posse videtur
  Tertius adveniens accumulare famem
Inde ut tres redeant sedati quisque palato,
  Et stomacho, donec sit nova sole dies
Non ego sed tecum facio, qui posse juvari
  Lampade tres una nosco, scio, video
Vespere, vel plures. Res improvisa caninis
  Dentibus hic agitur, nec sibi quisque deest
Tertius invadens, spatiis exclusus iniquis
  Saepe resurgentis sentiet ora famis

XI. ## HOROLOGIUM DONO DATUM

Machinula excutiens horam, partesque minutas
  Ejus, ob indicii mobilitate duplex,
Sit, studiose puer, tibi dono, ut norma vacandi
  Edita stet pensis, officiisque scholae
Multa premunt, diversa trahunt, novitate recepta
  Disciplinarum, multiplicante faces

Rebus ob obscuris sed multiplicantur et umbrae,
  Queis sit in incerto ponere saepe pedes.
Disce, puer, momenta oculis expendere, tutus
  Ire per omne salum, nec piger esse gradu.

xii **AMARYLLIS ET GALATEA**

Fert Amaryllis acum, filum Galatea recusat
  Huc illuc fugiens interolatque parem.
Illa sequi frustra tandem indignata. — carere
  Sic possis semper (dixit) iniqua, viro. —

xiii **DE MENGALDO**

Mengaldum in speculo positum super arce, legendo
  Pervigil invenit dux vigilare libro.
Hunc ratus esse malum, pestemque pudoris habere
  Infusam chartis — pessime! te tenui,
Exclamat, da quem videam. — Dedit ille jubenti
  Ostenditque simul quale volumen erat.
Obstupuit rigidus dux, et quaesitor in ipso
  Quem Taciti historias novit habere manu.
Centurionem ideo fecit esse deinde tribunum
  Hunc, qui militiae nunc grege summa tenet.

xiiii **AD VOLUTINUM**

Perge, Volutine, et numeris impende latinis
  Omnem operam! spes hic nomine tida latet.
Ne dubita: praesente tui mercede carebis
  Carminis. Hoc de te praecipe judicium
Vivus adhuc: sed posteritas magis aequa sepulto
  Te, quia rarus eras tempore, tollet humo.
Pensa tua exemplo proponet ab ore docentum
  Quid simile ut pubes condat adulta scholis.
Quod si deficiat spes haec fortasse superba,
  Non ideo meriti distineare fide.
Accumulare pyram sibi gaudet aromate phoenix,
  Praecinit exequiis cycnus et ipse suis.
Nil peto quod non sit vita immortale. Laborum
  Fine salutari, credo, repensus eris.

xv. PAUPER ACCUSATOR, DIVES EXCUSATOR

Accusator erat pauper, sed dives agebat
  Excusatoris munus et officium
Multa dolet pauper, regerit convicia dives
  Concursu vulgi fervet utrumque latus
Tandem aliquando merum (quo passim incenditur ira)
  Intercedit, apud pax rata fitque scyphos —
Sobrietate relegata dum cuncte fatiscunt,
  Plebs et eques fato fertur ad ima pari

xvi. MONS CENISIUS

Ars terebravit inter longum: natura recepit
  Debellata sinu vulnera, visa mori
Saxa per et latices redivivos obstitit illa
  Nequidquam expertis omnia posse viris,
Per tenebras ut eant, redeantque rotata vapore
  Carpenta, obstrepitent visceribusque suis
Transadigit genus humanum, transmittit et ipsum
  Se, quo naturam vincere mente fuit
Attamen attonitus dispendia magna viator
  Corde refert, sensum vi perimente pium
Arietat in portas cordis grave pegma, feritque
  Interius quod adhuc nos monet esse homines
Vallibus atque jugis divisos officiorum
  Virtute utilium, spe moderante vices
Spe, nec jam luxus rabie mutabilis extra
  Fas omne, et fines inter honesta datos
Naturae violare locis arcana sepultis
  Mirum est non ideo desinit esse scelus
Sanguinis, et rixae invento sitis exit ob auro
  Nunquam impune fuit vi via facta lucris.

xvii. FERVOR PHOTOGRAPHICUS

Sol brevibus chartis cohibet natura quod effert,
  Omnia mirifica restituitque fide
Vim sed adulantûm patiens virtute colorum
  Sol caligantes res, hominesque facit.
Indita fuligo, et facilis praesentia formae
  Artis et ingenii sunt prope supplicium.

Nam nullis operae meritis fert machina verum,
Et sensus veri sub ratione perit.

xvii

PALMA

Quem bona respiciet fortuna, videtur in Orbe
Hic dignus magnis rebus, et imperio.
Fac teneat, sedeatque rota sublimis, eadem
Declinante cadet, praecipitante ruet
Pauper serpit humi, quandoque intrare coactus
Ipse informe lutum, divitibusque premi
Conciliare solum sibi curis tunc amat ille,
Cultor et esse spei, quae sub aratra latet
Quod nisi sic faveat sors, ut det habere sepulto
Semine fundatum, quo bene possit ali,
Parcendo manibus nil cessat, ut otia spernat,
In stadio vitae neo videatur iners.
Nescia sic flecti sub pondere palma resistit
Ut sit in exemplum, duritiemque probet
Testis martyrii palma est, magis edita lauro,
Esse triumphalis quae sine caede nequit
Interiore illic moderamine comprimit iram
Laesus homo festu, temperat atque sibi
Ante locupletes, nec, si sapit, invidet ipsis
Mox quadrigam animi sensibus oppositi
Torquet ab indignis rebusque, opibusque vocari
Felices: etenim cura superstes obest,
Judicioque vetat fraudari vera sinistro
Dives pervigilat nocte, sibique timet
Pauper homo pacis, libertatisque sub umbra
Securos somnos (si patienter agat)
Ducit, et antevolat spe quod coeleste futurum est,
Aeternum et regno, post data pensa Crucis
Argumenta cano virtute retrita ferendi,
Vivo labore tamen, nec peritura fide

xviii

INVIDIA

Vallibus invidia est peregrina, et suspicit illos,
Insignes meritis qui tenuere juga
Saepe intercedunt nebulae, quibus abdita frustra
Exacuit dentes, nec minus ipsa latrat

Interea rident sublimes aere puro
  Non secus ac stolidos Lune relecta canes.
Ergo nec invidiam timeat, nec agatur ab illa
  Transversum scriptor temporis ira sui
Ira sed erumpens nimbo plerumque serenum
  Praeparat, ut caelo sic et in orbe virum,
Solem justitiae super et peccata reducit,
  Quae caveant vivi temporis alterius,
Inveniantque viam, qua desciverre priores
  Jactura rerum, perniciequé sui

XX. POST OBITUM

Si quando morior, mors est prope namque futura,
  Dum me lustra premunt quattuor atque decem,
Nulla dari mihi verba volo sub pegma feretri,
  Cum thure et precibus circumeunte choro
Forte canorus eram pulvis, dum vita manebat,
  Mutus et exsanguis tunc ferar esse cinis
Aut esse, aut fieri breviter sub pondere terrae
  Hanc optate levem! nil mihi posco magis
Spiritus ad Superos (spes est) se tollet in alis,
  Exul et humanae conditionis erit,
Angelus ut fiat, sue post bene pensa soluta,
  Si procul a Satana mente procace fui,
Atque superborum vitans consortia, semper
  Esse humilem studui, spemque fovere fide

FINIS

EMENDANDA

Pag.	23 v.	1ª editione	corr.	evasione
	24	13 laborem	„	sed laborem
„	87 „	39 est sit	„	sit et lete